

Ekonomi ve İhracat Verileri Bülteni

Ocak 2023

immib

İstanbul Maden ve Metaller
İhracatçı Birlikleri

İçerik

Küresel Ekonomi ve Ticaret

Küresel ekonomik büyüme son dönemde azalma eğilimindedir. Dünya Bankası daha önce %3,0 olarak açıkladığı 2023 yılı dünya ekonomisi büyüme tahminini %1,7'ye düşürmüştür. 2022'nin ikinci yarısında önde gelen ekonomilerde faaliyet hacminin düşmesiyle birlikte küresel ticaret artışı da yavaşlamıştır. 2023 yılında küresel ticaret büyüme oranının %1,6 seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir.

Küresel Emtia Fiyatları

2022 yılı Aralık ayında enerji fiyatları endeksi bir önceki aya göre %6,2 azalmıştır. Metal Emtia Fiyatları Endeksi ise bir önceki aya göre %6,6 artmıştır. Aralık ayında Değerli Metal Emtia Fiyatları Endeksi aylık bazda %5,2 oranında yükselirken, Tarımsal Emtia Fiyatları Endeksi %0,7 oranında ve Gıda Fiyatları Endeksi %1,5 oranında düşmüştür.

2023 Yılıını Etkileyecek Gelişmeler

2023 yılında Hindistan'ın Çin'i geçerek dünyadaki en kalabalık nüfusa sahip ülke olacağı öngörülmektedir. Japonya Merkez Bankası tarafından alınacak kararlar dünya ekonomisini büyük ölçüde etkileyecektir. Bu dönemde döngüsel ekonomi uygulamalarının artacağı tahmin edilmektedir.

1 6 Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti

Türkiye ekonomisi 2022 yılı üçüncü çeyreğinde %3,9 büyüdü. Aralık ayında imalat sanayi kapasite kullanım oranı %,76,5 oldu. Ocak-Kasım 2022 döneminde cari işlemler açığı yaklaşık 41,8 milyar \$ olarak gerçekleşti. Tüketici fiyat endeksi Aralık ayında yıllık bazda %64,27'e düştü. 2022 yılında ihracat %12,9 artışla 254,2 milyar \$'a ulaşırken, ithalat ise %34,3 artışla 364,4 milyar \$ olarak gerçekleşti.

21 30 İklim Değişikliği ve Uluslararası Ticaret

İklim değişikliği gelecekte ekonomik büyüme ve refah için tehdit oluşturma potansiyeline sahiptir. Dünya atmosfer sıcaklığındaki 1°C'lik artış gelişmekte olan ülkelerin yıllık büyümesini yüzde 2,0 ila 5,7 arasında azaltabilir. Uluslararası ticaret, düşük karbonlu ekonomiye geçişi hızlandırarak ve yeni "yeşil" işlerin oluşumuna katkı sağlayarak iklim değişikliğinin maliyetini azaltabilir.

Bu rapor güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen veriler kullanılarak yalnızca bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir yatırım tavsiyesi olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer alan görüş ve değerlendirmeler İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğinin kurumsal yaklaşımını yansıtmamaktadır. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan görüş, değerlendirme ve bilgilerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle oluşabilecek doğrudan veya dolaylı zararlardan İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği sorumluluk kabul etmemektedir.

Küresel Ekonomi ve Ticaret

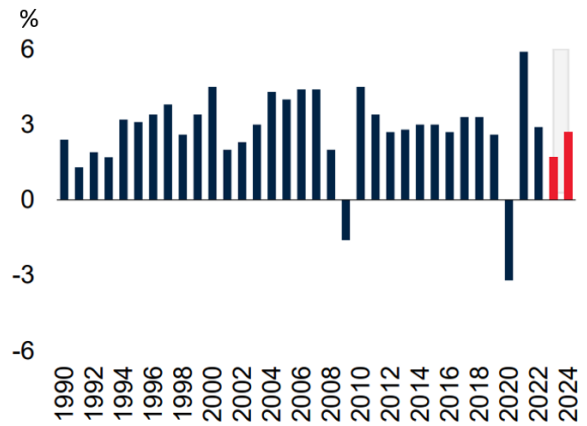
Dünya Ekonomisi

Küresel ekonomik büyüme hızı yavaşlamaya başladı

Dünya Bankası tarafından 2023 yılı Ocak ayında yayınlanan "Küresel Ekonomik Görünüm" raporunda dünya ekonomisinin durumu ve 2023 yılına ilişkin beklentiler yer almaktadır. Raporda küresel ekonomik büyümenin belirgin biçimde azalmış olduğu belirtilirken, 2020 yılında Covid-19 salgını sebebiyle yaşanan küresel ekonomik daralmadan 3 yıl sonra dünyanın tekrar bir ekonomik daralma riskiyle karşı karşıya olduğuna vurgu yapılmaktadır. Küresel ekonomik daralma, küresel çapta kişi başına düşen yıllık gelirden azalma yaşanması olarak tanımlanmaktadır. Enflasyon oranlarında ani ve yüksek seviyede meydana gelen artış ile beraber özellikle gelişmiş ülkeler tarafından uygulanan sıkı mali politikalar küresel çapta finansa erişim şartlarında oldukça olumsuz bir etki oluşturmuştur. Bu durum ekonomik faaliyetler üzerinde de kendisini göstermektedir. Varlık fiyatlarında önemli seviyede düşüşler yaşanmıştır. Birçok ülkede gayrimenkul piyasasında görünüm kötüleşmektedir. Enerji ve emtia fiyatları başta olmak üzere, Rusya ile Ukrayna arasındaki savaşın oluşturduğu ekonomik şok dalgaları etkisini hissettirmeye devam etmektedir. Dünyanın önde gelen ekonomileri olan ABD, Çin ve AB'den gelen verilerde ekonomik büyüme hızının azaldığı görülmektedir. Bu durum mevcut durumda zor ekonomik şartlarla mücadele etmek durumunda olan gelişmekte olan ülke ekonomilerine de tesir etmektedir.

Küresel çapta yüksek seviyelerde bulunan enflasyon oranlarında birtakım düşüşler yaşansa da, enflasyon oranları hala ülkelerin merkez bankalarının hedefledikleri noktanın çok üstünde bulunmaktadır. 2023 yılı boyunca enflasyonun kademeli olarak azalması beklense de enflasyona neden olan etkenlerin kısa vadede ortadan kalkmayacağı değerlendirilmektedir. ABD Merkez Bankası tarafından uygulanan sıkı mali politika nedeniyle ABD Doları diğer varlıklar karşısında oldukça güçlenmiştir.

Dünya Ekonomisi Büyüme Tahmini

Kaynak: Dünya Bankası

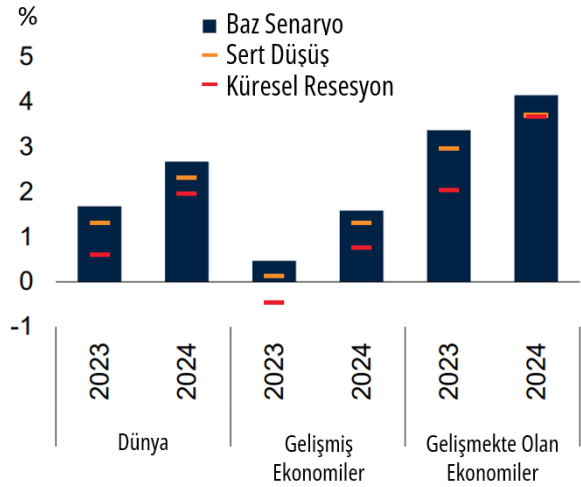
Bu gelişme ile birlikte yatırım alanında risk iştahında belirgin bir azalma yaşanmış ve küresel çapta gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışları başlamıştır. Bu durum özellikle enerji alanında ithalata bağımlı olan gelişmekte olan ülke ekonomileri açısından önemli bir risk oluşturmıştır.

Dünya Bankası tarafından küresel ekonomik büyümenin 2023 yılında %1,7 seviyesine ineceği tahmini yapılmaktadır. Gerçekleşmesi durumunda bu büyüme oranı, salgının ekonomik etkisinin en ağır biçimde yaşandığı 2020 yılı ve küresel finans krizinin ekonomik etkisinin en fazla hissedildiği 2009 yılından sonra son 30 yıldaki en düşük büyüme oranı olacaktır. Bu kapsamda dünya ekonomisi üzerindeki risklerin olumsuz yönde olduğu belirtilmektedir. Küresel

çapta enflasyon oranlarının hedeflendiği kadar hızlı düşmeyebileceği, yeni bir enerji krizi nedeniyle artabileceği endişesi de raporda paylaşılmaktadır. Uygulanacak mali politikaların ise finansal piyasalar üzerinde baskı oluşturma riski bulunmaktadır. Diğer yandan dünyanın üstünden gelmesi gereken iklim değişikliği sorunu devam etmektedir. İklim değişikliği ile mücadele kapsamında özellikle enerji alanında gerekli yatırımların gerçekleştirilmesi gerekliliği ülkeleri zorlamaktadır.

Güncel ekonomik gelişmeler sonucu Dünya Bankası ekonomik büyüme tahminlerinde önemli revizeler yapmıştır. Bir önceki raporda %3,0 olan 2023 yılı dünya ekonomisi büyüme oranı %1,7 olarak revize edilmiştir. Gelişmiş ülkelerin 2023 yılı büyüme tahmini %2,2'den %0,5'e düşürülmüştür. Gelişmekte olan ülkelerin 2023 yılı büyüme tahmini %4,2'den %3,4'e indirilmiştir. ABD'nin büyüme tahmini %2,4'ten %0,5'e, Avro Bölgesi'nin %1,9'dan %0'a, Japonya'nın %1,3'ten %1,0'e, Çin'in ise %5,2'den %4,3' düşürülmüştür. Aşağıdaki tabloda Dünya Bankası'nın yanı sıra IMF ve OECD'nin büyüme tahminleri yer almaktadır.

Dünya Ekonomisi Büyüme Tahmini

Kaynak: Dünya Bankası

Uluslararası Kuruluşların Büyüme Tahminleri (%)

		Dünya	Avro Bölgesi	ABD	Brezilya	Rusya	Hindistan	Çin	Japonya
Dünya Bankası	2021	5,9	5,3	5,9	5,0	4,8	8,7	8,1	2,2
	2022	2,9	3,3	1,9	3,0	-3,5	6,9	2,7	1,2
	2023	1,7	0,0	0,5	0,8	-3,3	6,6	4,3	1,0
IMF	2021	6,0	5,2	5,7	4,6	4,7	8,7	8,1	1,7
	2022	3,2	3,1	1,6	2,8	-3,4	6,8	3,2	1,7
	2023	2,7	0,5	1,0	1,0	-2,3	6,1	4,4	1,6
OECD	2021	5,9	5,3	5,9	4,9	4,7	8,7	8,1	1,6
	2022	3,1	3,3	1,8	2,8	-3,9	6,6	3,3	1,6
	2023	2,2	0,5	0,5	1,2	-5,6	5,7	4,6	1,8

Kaynak: IMF, OECD, Dünya Bankası

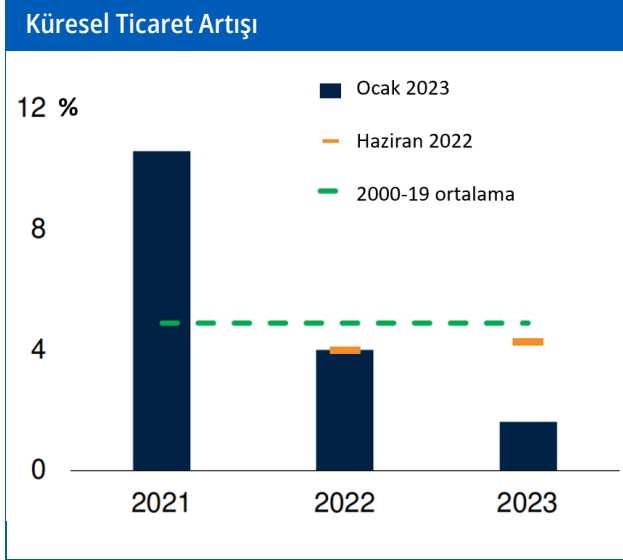
Küresel Ticaret

Küresel ticaretin 2023 yılında %1,6 oranında artacağı öngörülmektedir

UNCTAD verilerine göre küresel mal ticareti 2022 yılında 25 trilyon \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. 2022 yılının ikinci yarısında önde gelen ekonomilerde faaliyetin düşmesiyle birlikte küresel ticaret artış hızı yavaşlamıştır. Talep salgın öncesi kompozisyona doğru kayarken zayıflayan ticaret, dünya sanayi üretimindeki yavaşlamayı yansıtmaktadır. Buna rağmen mal ticareti salgın öncesi seviyesini geçmekte; talebin hizmetlere doğru kaymasının da etkisiyle hizmetler ticareti toparlanmaya devam etmektedir.

Tedarik zinciri baskıları hafiflemekte; artan stoklar ve düşen nakliye bedelleri ile birlikte taşımacılık maliyetleri geçmiş yıllardaki ortalamalarına geri dönmektedir. Diğer yandan tedarik teslim süreleri yavaş bir hızda artmaya devam etmektedir. Dünya ticaret artışı, küresel talebin azalması ile birlikte aşağı yönlü olarak revize edilmiştir.

Dünya ticaret artışının 2022 yılında %4'e düşmesinden sonra zayıflayan küresel talep sebebiyle 2023 yılında %1.6'ya kadar yavaşlayacağı öngörülmektedir. Özellikle de talebin keskin biçimde düşeceği tahmin edilen büyük ekonomiler ile güçlü ticaret bağları olan yükselen ekonomiler ve gelişmekte olan ülkelerde ticaretin azalacağı öngörülmektedir. 1975, 1982, 1991, 2009 yıllarındaki küresel resesyonlar sonrasında küresel ticaret toparlanmaları ile karşılaştırıldığında en son yaşanan resesyon sonrasında dünya ticaret toparlanmasının zayıf kaldığı göze çarpmaktadır.

Kaynak: Dünya Bankası

Ticaret ortalama ihracat ve ithalat ile ölçülmüştür. Turuncu çizgi 2022 yılı Haziran ayındaki yayımlanan rapordaki tahminleri göstermektedir.

Uluslararası Kuruluşların Küresel Ticaret Hacmi Büyüme Tahminleri (%)			
	DTÖ	IMF	Dünya Bankası
2021	9,7	10,1	10,6
2022	4,4	4,0	4,0
2023	1,0	2,5	1,6

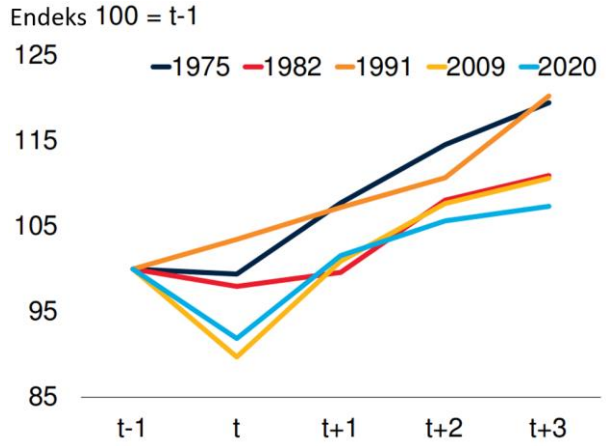
Kaynak: DTÖ, IMF, Dünya Bankası

2022 yılı Ekim ayında uluslararası ticaret bir önceki yılın aynı ayına göre %3,2 arttı

Beklenenden daha zayıf gerçekleşen küresel talep ve yinelenen tedarik zinciri kesintileri dünya ticaret görünümüne aşağı yönlü risk oluşturmaktadır. Ek olarak ticaret korumacılığının yoğunlaşması, ticaret ağlarında yaşanan bozulmalar ve tedarik zincirlerine dair endişeler ticaret maliyetlerini artırmakta ve ticaretin büyümesini zayıflatmaktadır.

Uluslararası Ticaret Merkezi (International Trade Center - ITC) güncel verilerine göre 2022 yılı Ekim ayında küresel ticaret bir önceki yılın aynı ayına göre %3.2 artmıştır. Öte yandan 2022 yılı Eylül ayı ile kıyaslandığında ise dünya ihracatı %5.9 düşmüştür.

Küresel Resesyon Sonrasında Küresel Ticaret Artışı

Kaynak: Dünya Bankası

İhracat ve ithalat değişimlerinde bölgeler arasında büyük farklılık var

Küresel çapta ihracat bölgeler açısından incelendiğinde Ekim ayında en fazla ihracat artışı %11,0 oranı ile Kuzey-Orta-Güney Amerika bölgesinde gerçekleşmiştir. Pasifik bölgesindeki ihracat artışı %6,9, Asya bölgesinin ihracat artışı %3,1, Afrika bölgesinin ihracat artışı %1,3 olmuştur. Avrupa bölgesindeki ülkelerin ihracatı ise Ekim ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre %0,9 azalmıştır. En fazla ithalat artışı ise %13 ile Pasifik bölgesinde gerçekleşmiştir. Bu bölgeyi %9,2 artış ile Kuzey-Orta-Güney Amerika, %3,6 artış ile Afrika, %3,2 artış ile Asya ve %0,5 artış ile Avrupa bölgeleri izlemiştir.

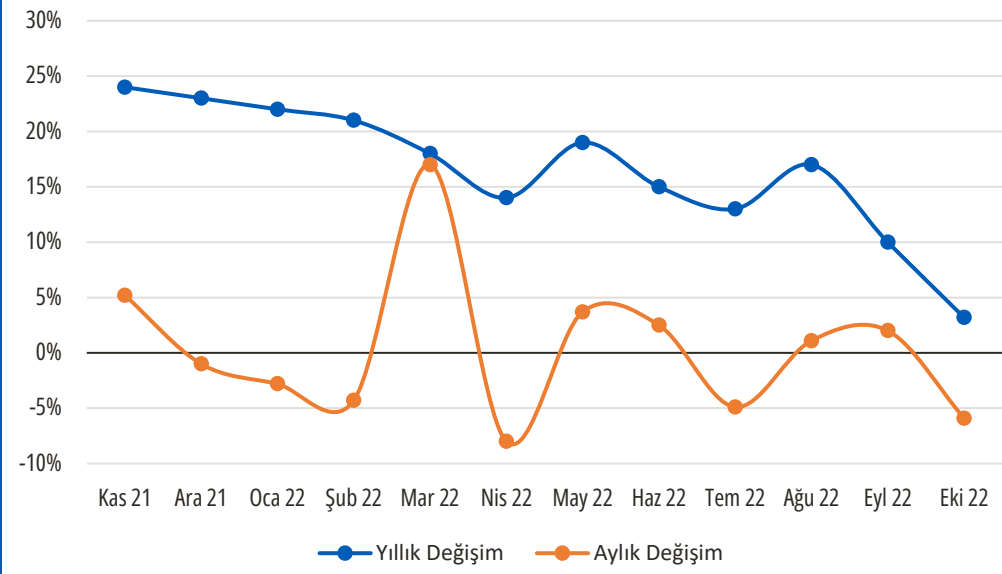
Madencilik, tarım ve hayvansal ürünler dış ticareti artarken sanayi ürünleri ticareti azaldı

Küresel çapta madencilik sektöründe uluslararası ticaret hacmi Ekim ayında bir önceki yıla göre %20 artmıştır. Tarım ve hayvansal ürünlerin uluslararası ticareti ise bu dönemde %4 oranında yükselmiştir. Sanayi ürünlerinin ticareti ise %0,1 gerilemiştir.

Ekim ayında en yüksek artış madencilik sektöründe, en büyük düşüş tekstil sektöründe

Ürün gruplarına göre incelendiğinde 2022 yılı Ekim ayında bir önceki yılın aynı ayına göre uluslararası ticaret alanında en fazla artış %20 ile işlenmemiş madencilik ürünlerinde yaşanmış ve bu sektördeki ihracat 186 milyar \$'a ulaşmıştır. Madencilik sektörünü %15 artış ile otomotiv sektörü takip etmekte olup otomotiv ticareti 120 milyar \$'a yükselmiştir. En çok artış yaşanan üçüncü ürün grubu ise %13 ile hububat sektörüdür. Diğer yandan 2022 yılı Ekim ayında bir önceki yılın aynı ayına göre en fazla düşüş yaşanan sektör tekstil sektörü olmuştur. Tekstil ihracatı %13 düşerek 8 milyar dolara gerilemiştir.

Küresel Ticaretin Aylık ve Yıllık Değişim Oranları

Kaynak: ITC

Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti

Türkiye Ekonomisi

Sanayi Üretim Endeksi Kasım ayında %1,3 azaldı

Ekonominin sanayi kesiminde meydana gelen gelişmelerin kısa dönemde olumlu veya olumsuz etkilerinin ölçülebilmesi için “Sanayi Üretim Endeksi” hesaplanmaktadır. Sanayi Üretim Endeksi yıllık bazda 2022 yılı Kasım ayında %1,3 azalırken, aylık bazda sanayi üretimi %1,1 oranında düşmüştür. TÜİK Verilene göre 2022 yılı Kasım ayında madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %1,3; imalat sanayi sektörü endeksi %1,0; elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi ise %2,3 azalmıştır.

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı Aralık ayında %76,5 oldu

2022 yılı Aralık ayında, İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı; yıllık olarak 2,20 puan azalış, aylık olarak ise 0,6 puan artarak %76,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. İmalat sanayi genelinde mevsimsel etkilerden arındırılmış Kapasite Kullanım Oranı ise bir önceki aya göre 0,5 puan yükselerek %76,4 olmuştur. TCMB verilerine göre kapasite kullanım oranı yatırım mallarında bir önceki aya göre 2.1 puan artışla %78,9, ara mallarda 1 puan artışla %76,4 oranında, tüketim malları sabit kalarak %74,1, dayanıklı tüketim mallarında 0.4 puan düşüşle %71,7 ve dayanıksız tüketim malları sabit kalarak %74,5 olarak gerçekleşmiştir.

İşsizlik Kasım ayında %10,2 olarak gerçekleşti

Mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı 2022 yılı Kasım ayında değişim göstermeyerek %10,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. TÜİK verilene göre istihdam edilenlerin sayısı Kasım ayında bir önceki aya göre 285 bin kişi artarak 31 milyon 574 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. İstihdam oranı ise 0,4 puan artış ile %48,6 olmuştur.

Türkiye'nin Temel Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	2019	2020	2021	2022											
				Oca.	Şub.	Mar.	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağu.	Eyl.	Eki.	Kas.	Ara.
GSYH Değişim ¹ (%)	0,8	1,9	11,4	-	-	7,5	-	-	7,7	-	-	3,9	-	-	-
GSYH (milyar \$)	759	717	807	-	-	181	-	-	220	-	-	242	-	-	-
Sanayi Üretim Endeksi Yıllık Değişim ²	-0,5	1,6	17,5	7,6	13,3	9,8	10,8	9	8,8	2,5	1,1	0,4	2,5	-	-
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (%)	75,9	71,9	78,7	77,6	76,6	77,3	77,8	78	77,6	78,2	76,7	77,4	76,9	75,9	76,5
İşsizlik Oranı (%)	13,7	13,1	12	12,1	11,4	11,4	10,6	10,1	9,7	10,6	9,8	10,1	10,2	10,2	-
Cari İşlemler Dengesi (milyar \$)	10,8	-31,9	-7,3	-6,9	-5,3	-5,6	-2,5	-5,8	-2,6	-3,5	-2,6	-2,9	-0,4	-3,7	-
Cari İşlemler Dengesi / GSYH Oranı (%)	1,4	-4,4	-0,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-16,8	-37,9	-29,3	-8,6	-6,3	-6,4	-4,3	-8,8	-6,4	-9,4	-9,7	-8,1	-7,9	-8,8	-10,4
İhracat (FOB, milyar \$)	180,8	169,6	225,2	17,6	19,9	22,6	23,3	19	23,4	18,5	21,3	22,6	21,3	21,9	22,9
İthalat (CIF, milyar \$)	210,3	219,5	271,4	27,8	27,8	30,9	29,5	29,6	31,6	29,2	32,5	32,2	29,2	30,7	33,3
Bütçe Dengesi / GSYH Oranı (%)	-2,9	-3,5	-2,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TÜFE ³ Oranı (%)	11,8	14,6	36,1	48,7	54,4	61,1	70	73,5	78,6	79,6	80,2	83,5	85,5	84,4	64,3

Kaynak: Hazine Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TÜİK, TCMB

¹GSYH (Yıllık Reel Yüzde Değişim) ²Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi (2015=100, Yıllık Yüzde Değişim) ³TÜFE Dönem sonu yıllık yüzde değişim

Not: 2022 yılına ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemde bu veriler ilgili kuruluşlar tarafından revize edilebilmektedir.

Ocak-Kasım 2022 döneminde Cari İşlemler Açığı yaklaşık 41,8 milyar \$ oldu

TCMB verilerine göre, cari işlemler dengesi Kasım ayında yaklaşık 3,7 milyar \$ açık kaydetmiştir. Altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı ise 5,3 milyar \$ fazla vermiştir. 2022 yılı Ocak-Kasım dönemi cari işlemler açığı yaklaşık 41,8 milyar \$ olurken, aynı dönemde altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı yaklaşık 48,3 milyar \$ fazla vermiştir. Ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığı 7,1 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Hizmetler dengesi kaynaklı girişler 3,7 milyar \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu başlık altında seyahat kaleminden kaynaklanan net gelirler ise yaklaşık 2,6 milyar \$ olmuştur.

Tüketici fiyat endeksi Aralık ayında yıllık %64,27 oldu

TÜİK verilerine göre enflasyon oranı, 2022 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %1,18; bir önceki yılın Aralık ayına göre %64,27 ve on iki aylık ortalamalara göre %72,31 olarak gerçekleşmiştir. Aralık ayında bir önceki yılın aynı ayına göre en az artış gösteren ana grup %25,87 ile giyim ve ayakkabı olurken bir önceki yılın aynı ayına göre artışın en yüksek olduğu ana grup ise %79,83 ile konut olarak gerçekleşmiştir.

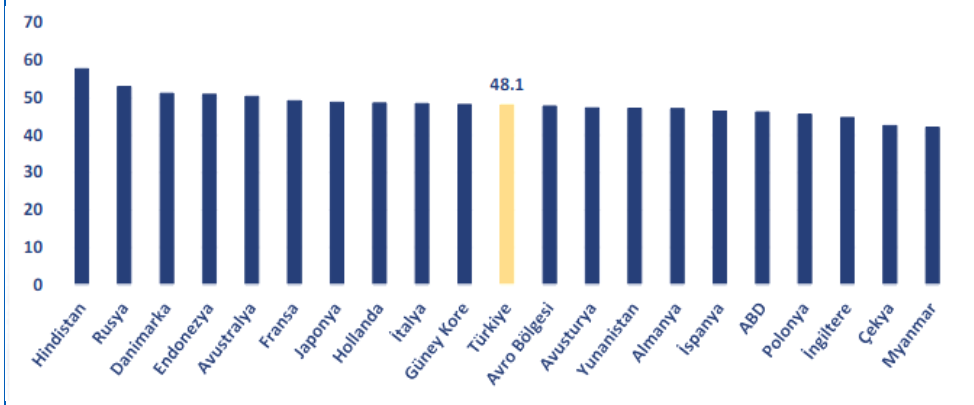
Dönemler İtibariyle GSYH Büyüme Oranları

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

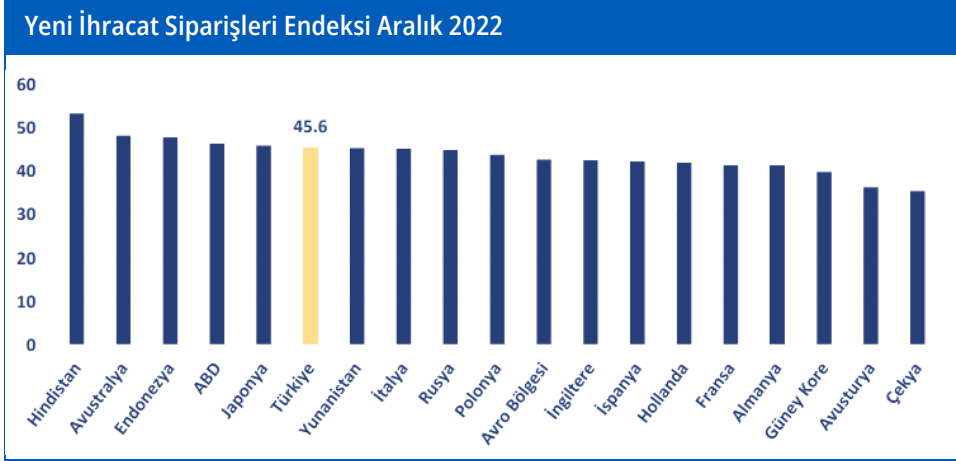
Türkiye ekonomisinde GSYH 2022 yılı 3. çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre %3,9 artış göstermiştir. TÜİK verilene göre üretim yöntemiyle GSYH, üçüncü çeyrek değeri cari fiyatlarla 241,5 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ekonomisinin büyüme oranları incelendiğinde Covid-19 pandemisinin etkisini gösterdiği 2020 yılının ikinci çeyreğinde gerçekleşen %10,3 oranındaki düşüşten sonraki 9 çeyreklik dönemde çeyrek bazında ortalama ekonomik büyüme oranı %8,8 olmuştur.

İmalat Sanayi Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI) Aralık 2022

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Satınalma Yöneticileri Endeksleri (Purchasing Managers' Indices - PMI), ekonomik faaliyet koşullarının ölçümü açısından yakından takip edilen göstergeler arasında yer almaktadır. PMI'lar ekonomik koşullara ilişkin önemli bir öncü göstergedir. PMI'ların 50'den büyük olması önceki aya kıyasla bir artış olduğu anlamını taşıırken, 50'den küçük olması ise önceki aya göre düşüş olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda PMI Endeksleri ilgili ekonomi ve sektörün faaliyet koşullarındaki değişimin yönünü göstermektedir. 2022 yılı Aralık ayında Türkiye'nin PMI değeri 48,1 olarak kayda geçmiştir.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Satınalma yöneticileri ile yapılan görüşme ve anketlerden elde edilen veriler analiz edilerek hazırlanan “Yeni İhracat Siparişleri Endeksi” mal ve hizmet sektörlerindeki yurt dışı talebi ölçen bir göstergedir. Bu sayede ülke ve sektör bazında ihracat talebinde zaman içinde meydana gelen değişimler takip edilebilmektedir. Endeks değerinin 50’nin altında olması talepteki düşüşü, 50’nin üstünde olması talepteki artışı ifade ederken, 50 değeri bir değişimin olmadığını göstermektedir. Yeni İhracat Siparişleri Endeks değeri 2022 yılı Aralık ayında 45,6 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Dış Ticareti

2022 yılı Türkiye ihracatı %12,9 artışla 254,2 milyar \$'a ulaşmıştır. Bu dönemde toplam ithalat ise %34,3 artışla 364,4 milyar \$'a yükselmiştir. Dış ticaret hacmi ise %24,6 oranında büyüme kaydederek 618,6 milyar \$ seviyesine ulaşmıştır. 2022 yılı ihracatında ithalatı karşılama oranı %69,8 olarak gerçekleşmiştir. Aralık ayında Türkiye ihracatı geçtiğimiz yılın aynı ayına göre %3,1 artışla 22,9 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Enerji ve son dönemlerde emtia fiyatlarında yaşanan artışın etkisi ile ithalat Aralık ayında %14,6 artışla 33,3 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Aralık ayında dış ticaret hacmi ise %9,6 artışla 56,2 milyar \$'a ulaşmış olup, ihracatın ithalatı karşılama oranı %68,8 olmuştur. Birim ihracat değeri %14,7 artışla 1,44 dolara yükselmiştir.

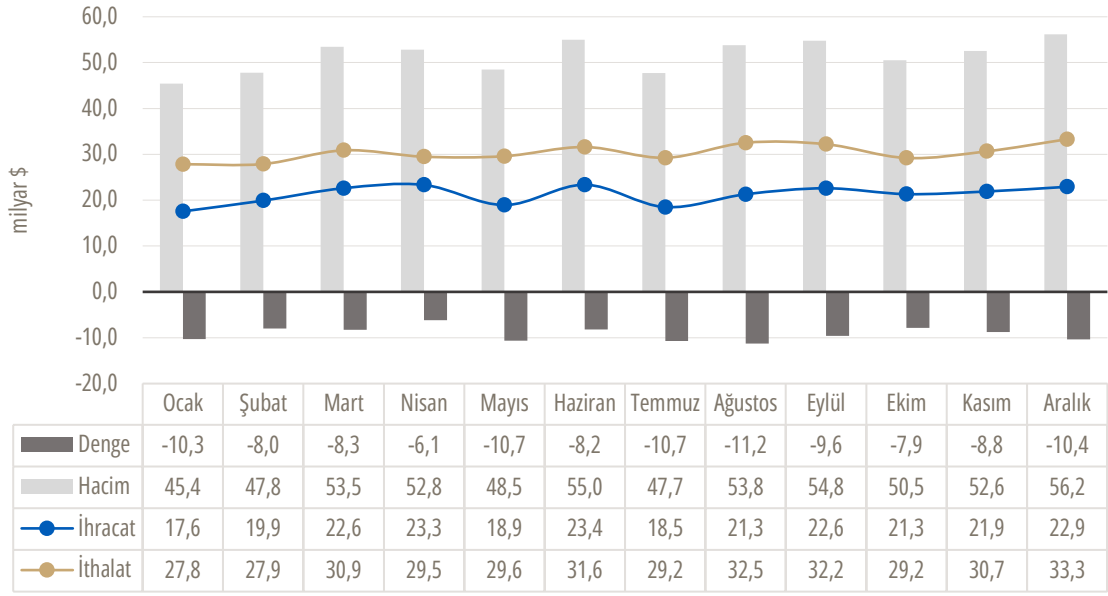
Türkiye Dış Ticareti						
	Aralık 2021	Aralık 2022	Değişim (%)	Ocak-Aralık 2021	Ocak-Aralık 2022	Değişim (%)
İhracat (milyar \$)	22,2	22,9	3,1	225,2	254,2	12,9
İthalat (milyar \$)	29,1	33,3	14,6	271,4	364,4	34,3
Dış Ticaret Hacmi (milyar \$)	51,3	56,2	9,6	496,6	618,6	24,6
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-6,8	-10,4	52,0	-46,2	-110,2	138,4
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	76,5	68,8	-	83,0	69,8	-

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

12 aylık dönemde aylık ihracat ortalaması 21,2 milyar \$ olmuştur

2022 yılı aylık ihracat ortalaması 21,2 milyar \$ olurken, aylık ortalama ithalat 30,4 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında en fazla ihracat gerçekleştirilen ay 23,4 milyar \$ ile Haziran ayı olmuştur. En az ihracat gerçekleştirilen ay ise 17,6 milyar \$ ile Ocak ayıdır. 2022 yılında en fazla ithalat 33,3 milyar \$ ile Aralık ayında gerçekleştirilirken, en az ithalat 27,8 milyar \$ ile Ocak ayında gerçekleşmiştir. Dış ticaret hacmi açısından incelendiğinde en büyük ticaret hacmine 56,2 milyar \$ ile Aralık ayında ulaşılmıştır. En düşük ticaret hacmi ise 45,4 milyar \$ ile Ocak ayında gerçekleşmiştir. 2022 yılında en düşük dış ticaret açığı 6,1 milyar \$ ile Nisan ayında gerçekleşmiştir. En yüksek aylık dış ticaret açığına ise 11,2 milyar \$ ile Ağustos ayında ulaşılmıştır.

Türkiye'nin Aylık İhracat - İthalat Karşılaştırması

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

AB ile ihracat 2022 yılında %10,8 artış gösterdi

Bölgesel bazda ülkemizin en büyük ticaret ortağı konumunda bulunan Avrupa Birliği ile ihracatımız 2022 yılında geçen yıla göre %10,8 oranında artarak 103,1 milyar \$'a ulaşmıştır. Toplam ihracatımız içinde AB'nin payı %40,6 olarak gerçekleşmiştir. En fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci bölge olan Yakın ve Orta Doğu'ya ihracat ise 2022 yılında %17,9 oranında artış ve %17,8 pay ile 45,2 milyar \$'a ulaşmıştır. İlgili dönemde AB dışındaki diğer Avrupa ülkeleri 36,8 milyar \$ ihracat, %17,0 artış ve %14,5 pay ile en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ülke grubu olmuştur. Güney Amerika ile Avusturalya ve Yeni Zelanda ülke gruplarına gerçekleştirilen ihracatta düşüş yaşanmıştır.

İthalatta AB'nin payı %25,6

2022 yılında toplamda en fazla ithalat gerçekleştirilen ülke grubu 93,3 milyar \$ ve %25,6 pay ile AB olmuştur. Bu dönemde AB'den gerçekleştirilen ithalat %9,3 oranında artmıştır. %24,2 pay ve 88,3 milyar \$ ithalat ile AB dışındaki Diğer Avrupa ülkeleri ikinci sırada yer almıştır. %24,1 pay ile, %28,9 artış ve 87,9 milyar \$ ithalat ile Diğer Asya ülkeleri üçüncü sırada yer almıştır. AB dışındaki Diğer Avrupa ülkelerinden gerçekleştirilen ithalattaki %97,3 oranındaki artış dikkat çekmektedir.

Ülke Grupları İhracat Dağılımı (milyon \$)

Sıra	Ana Ülke Grupları	Ülke Grupları	Aralık 2022			Ocak-Aralık 2022		
			2021	2022	Pay (%)	2021	2022	Pay (%)
1	Avrupa	Avrupa Birliği 27	8.837	8.766	38,3	93.053	103.104	40,6
		Diğer Avrupa (AB Hariç)	3.096	3.944	17,2	31.465	36.828	14,5
2	Afrika	Diğer Afrika	809	900	3,9	7.876	9.887	3,9
		Kuzey Afrika	1.542	1.218	5,3	13.336	14.161	5,6
3	Amerika	Güney Amerika	291	232	1,0	3.593	3.357	1,3
		Kuzey Amerika	1.640	1.490	6,5	16.408	18.800	7,4
		Orta Amerika ve Karayipler	241	203	0,9	2.443	2.777	1,1
4	Asya	Diğer Asya	1.688	1.810	7,9	17.234	18.410	7,2
		Yakın ve Orta Doğu	3.963	4.214	18,4	38.355	45.231	17,8
5	Avustralya & Yeni Zelanda	Avustralya ve Yeni Zelanda	99	108	0,5	1.128	1.089	0,4
6	Diğerleri	Diğer Ülke ve Bölgeler	27	30	0,1	325	566	0,2
Toplam			22.233	22.915	100,0	225.215	254.210	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Ülke Grupları İthalat Dağılımı (milyon \$)

Sıra	Ana Ülke Grupları	Ülke Grupları	Aralık 2022			Ocak-Aralık 2022		
			2021	2022	Pay (%)	2021	2022	Pay (%)
1	Avrupa	Avrupa Birliği 27	8.171	9.115	27,4	85.383	93.294	25,6
		Diğer Avrupa (AB Hariç)	4.938	9.069	27,2	44.758	88.316	24,2
2	Afrika	Diğer Afrika	260	268	0,8	2.815	3.414	0,9
		Kuzey Afrika	622	581	1,7	5.418	6.100	1,7
3	Amerika	Güney Amerika	809	558	1,7	7.772	9.921	2,7
		Kuzey Amerika	1.591	1.249	3,8	14.227	16.547	4,5
		Orta Amerika ve Karayipler	92	121	0,4	1.099	1.421	0,4
4	Asya	Diğer Asya	6.690	7.421	22,3	68.242	87.939	24,1
		Yakın ve Orta Doğu	1.619	2.072	6,2	16.126	21.689	6,0
5	Avustralya & Yeni Zelanda	Avustralya ve Yeni Zelanda	271	150	0,5	1.158	1.690	0,5
6	Diğerleri	Diğer Ülke ve Bölgeler	4.003	2.692	8,1	24.429	34.064	9,3
Toplam			29.065	33.295	100,0	271.426	364.395	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2022 yılında en fazla ihracat yapılan ülke 21,1 milyar \$ ile Almanya

2022 yılında döneminde en çok ihracat yapılan ülke 21,1 milyar \$ ile Almanya olmuştur. Bu dönemde Almanya'ya gerçekleştirilen ihracat %9,5 oranında artış gösterirken, Almanya'nın toplam ihracat içindeki payı %8,3 olarak gerçekleşmiştir. En fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci ülke ABD olmuştur. 2022 yılında ABD'ye ihracat %14,7 artış ile 16.9 milyar \$ olarak gerçekleşerek, toplam ihracat içinde %6,6 paya ulaşmıştır. Yıl boyunca en fazla ihracat gerçekleştirilen üçüncü ülke ise 13,8 milyar \$ ihracat, %23,6 artış ve %5,4 pay ile Irak olmuştur. Aralık ayı bazında incelendiğinde en fazla ihracat gerçekleştirilen ülkeler Almanya, ABD ve Rusya olarak sıralanmıştır. Aralık ayında ilk 20 ülke arasında Mısır, İngiltere, İsrail, Belçika ihracatta bir önceki yılın Aralık ayına göre azalış yaşanan ülkeler arasındadır.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Ülke							
Sıra	Ülke Adı	Aralık 2022			Ocak-Aralık 2022		
		İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	Pay (%)
1	Almanya	1.806	1,6%	7,9	21.145	9,5%	8,3
2	ABD	1.380	-9,0%	6,0	16.882	14,7%	6,6
3	Rusya Federasyonu	1.314	122,4%	5,7	9.346	61,8%	3,7
4	Irak	1.150	-1,1%	5,0	13.753	23,6%	5,4
5	İngiltere	1.064	-20,3%	4,6	13.010	-5,1%	5,1
6	İtalya	1.046	-9,5%	4,6	12.352	7,7%	4,9
7	Fransa	1.046	4,1%	4,6	9.534	4,6%	3,8
8	İspanya	753	-9,6%	3,3	9.651	0,3%	3,8
9	Romanya	629	29,3%	2,7	6.951	34,3%	2,7
10	İsrail	611	-11,8%	2,7	7.033	10,7%	2,8
11	Hollanda	584	-2,6%	2,6	8.029	18,7%	3,2
12	Ukrayna	577	125,7%	2,5	3.223	11,1%	1,3
13	BAE	566	-5,6%	2,5	5.415	-1,4%	2,1
14	Polonya	447	5,7%	2,0	5.494	17,6%	2,2
15	Mısır	422	-31,1%	1,8	4.558	1,0%	1,8
16	Belçika	373	-9,4%	1,6	4.779	-2,5%	1,9
17	Bulgaristan	361	-6,6%	1,6	4.726	19,5%	1,9
18	Çin	304	6,6%	1,3	3.281	-10,4%	1,3
19	İran	288	3,4%	1,3	3.069	10,8%	1,2
20	Lübnan	260	18,7%	1,1	2.678	58,1%	1,1
Liste Toplamı		14.980	2,4%	65,4	164.909	11,7%	64,9
Diğer		7.934	4,3%	34,6	89.301	15,2%	35,1
Toplam		22.915	3,1%	100,0	254.210	12,9%	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Ocak-Aralık döneminde en fazla ithalat yapılan ülke 54,3 milyar \$ ile Rusya

2022 yılında en fazla ithalat gerçekleştirilen ülke %16,4 pay ve 59.6 milyar \$ ile Rusya olmuştur. 2022 yılında Rusya'dan gerçekleştirilen ithalat %105,8 oranında artmıştır. En fazla ithalat gerçekleştirilen ikinci ülke ise 41,4 milyar \$, %28,3 artış ve %11,3 payla ile Çin olmuştur. En fazla ithalat gerçekleştirilen üçüncü ülke ise 24 milyar \$, %10,6 oranında artış ve %6,6 pay ile Almanya olmuştur. Aralık ayı bazında en fazla ithalat gerçekleştirilen ülkeler yine Rusya, Çin ve İsviçre olarak sıralanmaktadır. En fazla ithalat gerçekleştirilen ilk 20 ülke arasında Aralık ayında İsviçre, BAE, Polonya, İran ve Rusya'dan gerçekleştirilen ithalatta önemli seviyede artış olmuştur. İthalatında en fazla azalış yaşanan ülkeler arasında ise Hollanda, Ukrayna, ABD, Hindistan bulunmaktadır.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Ülke								
Sıra	Ülke Adı	Aralık 2022			Ocak-Aralık 2022			
		İthalat	Değişim	Pay	İthalat	Değişim	Pay	
		(milyon \$)	(%)	(%)	(milyon \$)	(%)	(%)	
1	Rusya Federasyonu	5.298	56,3%	15,9	59.606	105,8%	16,4	
2	Çin	3.642	15,5%	10,9	41.354	28,3%	11,3	
3	İsviçre	2.520	1245,2%	7,6	15.393	403,9%	4,2	
4	Almanya	2.470	24,3%	7,4	24.034	10,6%	6,6	
5	İtalya	1.410	24,5%	4,2	14.083	21,8%	3,9	
6	ABD	1.185	-18,3%	3,6	15.230	15,8%	4,2	
7	Fransa	892	17,1%	2,7	9.429	18,9%	2,6	
8	İspanya	737	20,2%	2,2	7.005	11,0%	1,9	
9	Güney Kore	697	-4,1%	2,1	9.006	18,5%	2,5	
10	Hindistan	632	-14,8%	1,9	10.698	34,8%	2,9	
11	İran	589	82,3%	1,8	3.680	30,3%	1	
12	İngiltere	576	10,1%	1,7	5.904	6,2%	1,6	
13	Japonya	525	19,1%	1,6	4.641	5,7%	1,3	
14	Polonya	440	31,0%	1,3	4.296	18,1%	1,2	
15	Ukrayna	436	-21,6%	1,3	4.452	-1,6%	1,2	
16	BAE	411	68,3%	1,2	4.488	83,7%	1,2	
17	Malezya	365	-4,1%	1,1	4.289	38,4%	1,2	
18	Hollanda	358	-27,9%	1,1	4.497	-0,2%	1,2	
19	Yunanistan	339	13,2%	1	2.187	1,1%	0,6	
20	Belçika	332	-11,5%	1	4.421	-21,5%	1,2	
	Liste Toplamı	23.853	31,7%	71,6	248.691	38,7%	68,2	
	Diğer	9.442	-13,7%	28,4	115.704	25,5%	31,8	
	Toplam	33.295	14,6%	100	364.395	34,3%	100	

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2022 yılında en fazla ihracat gerçekleştiren sektör kimyevi maddeler ve mamulleri

Sektörlere göre Türkiye ihracatı incelendiğinde Ocak-Aralık 2022 döneminde Kimyevi Maddeler ve Mamulleri sektörünün 33,5 milyar \$ ihracat ve %13,2 pay ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Kimya sektörünü 31,0 milyar \$ ihracat ve %12,2 payla Otomotiv sektörü, 21,2 milyar \$ ihracat ve %8,3 payla Hazır Giyim ve Konfeksiyon sektörü izlemiştir. İlgili dönemde Zeytin ve Zeytinyağı, Savunma ve Havacılık Sanayii, Kimyevi Maddeler sektörleri ihracatındaki yüksek artış oranları dikkat çekmektedir. İhracatı en yüksek oranda gerileyen sektörler ise "Fındık ve Mamulleri", "Mücevher" ve "Halı" olarak sıralanmaktadır. Aralık ayında Türkiye ihracatının kilogram birim fiyatı %14,7 artışla 1,44 dolar olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye İhracatının Sektörel Dağılımı				
Sektörler	2022 Ocak-Aralık (milyar \$)	Değişim (%)	Pay (%)	Birim Fiyat (\$ / Kg)
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	33,5	31,9	13,2	1,16
Otomotiv Endüstrisi	31,0	5,7	12,2	7,02
Hazır giyim ve Konfeksiyon	21,2	4,8	8,3	14,13
Çelik	21,1	-5,3	8,3	1,07
Elektrik ve Elektronik	15,2	7,3	6,0	4,81
Demir ve Demir Dışı Metaller	14,4	16,4	5,7	4,64
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	11,5	25,4	4,5	1,06
Makine ve Aksamları	10,4	10,2	4,1	6,00
Tekstil ve Hammaddeleri	10,4	2,1	4,1	4,52
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	8,4	20,8	3,3	1,38
İklimlendirme Sanayii	6,7	7,9	2,6	5,35
Madencilik Ürünleri	6,5	9,1	2,5	0,18
Mücevher	5,9	-13,8	2,3	593,22
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	5,4	18,2	2,1	0,15
Savunma ve Havacılık Sanayii	4,4	36,9	1,7	57,47
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	4,1	19,7	1,6	2,74
Yaş Meyve ve Sebze	3,0	-4,1	1,2	0,59
Halı	2,8	-13,3	1,1	3,26
Meyve Sebze Mamulleri	2,5	24,6	1,0	1,11
Deri ve Deri Mamulleri	2,1	18,8	0,8	10,17
Fındık ve Mamulleri	1,8	-22,4	0,7	5,58
Kuru Meyve ve Mamulleri	1,6	0,3	0,6	3,15
Gemi, Yat ve Hizmetleri	1,5	-10,6	0,6	8,77
Tütün	0,8	6,0	0,3	6,55
Zeytin ve Zeytinyağı	0,5	60,2	0,2	2,45
Süs Bitkileri ve Mamulleri	0,1	-7,0	0,1	1,82
Diğer Sanayi Ürünleri	0,1	-3,7	0,1	5,76
Toplam (TİM Verileri)	226,6	9,8	89,1	1,36
İhracatçı Birlikleri Kaydından Muaf İhracat ile Antrepo ve Serbest Bölgeler Farkı	27,6	47,0	10,9	-
Genel İhracat Toplamı	254,2	12,9	100,0	-

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi

En Fazla İhracat Yapılan 20 Fasil (Ocak-Aralık 2022 Dönemi)

Sıra	Fasil Kodu	Fasil Açıklaması	Aralık 2022		Ocak-Aralık 2022	
			İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)
1	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	2.922	13,0	26.804	7,1
2	84	Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	2.260	17,8	22.676	9,2
3	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	1.412	22,0	13.706	14,1
4	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	1.356	40,3	16.371	92,4
5	39	Plastikler ve mamulleri	921	-2,2	11.572	15,5
6	73	Demir veya çelikten eşya	897	0,4	10.537	19,7
7	61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	894	-8,8	11.016	2,2
8	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	851	-21,0	10.207	-6,9
9	72	Demir ve çelik	801	-54,2	14.630	-14,3
10	62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	706	8,8	8.466	12,7
11	8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	623	-4,0	4.944	-7,9
12	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	457	-17,1	6.709	29,7
13	94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb., prefabrik yapılar	457	-1,4	5.261	9,9
14	15	Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	391	86,4	3.540	70,1
15	28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	360	90,0	3.550	61,7
16	20	Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	314	19,8	3.080	14,2
17	25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento	305	7,8	3.821	11,8
18	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	285	-1,2	3.708	7,3
19	57	Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları	269	-7,4	2.820	-13,0
20	19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	255	12,0	2.628	21,2
.	.	Liste Toplamı	16.734	2,5	186.045	12,1
.	.	Diğer	6.180	4,7	68.165	15,2
.	.	Toplam	22.915	3,1	254.210	12,9

Kaynak: Ticaret Bakanlığı & TÜİK

En Fazla İthalat Yapılan 20 Fasil (Ocak-Aralık 2022 Dönemi)

Sıra	Fasil Kodu	Fasil Açıklaması	Aralık 2022		Ocak-Aralık 2022	
			İhracat (milyon \$)	Değişim (%)	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)
1	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	8.772	22,3	97.140	91,6
2	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	3.662	13,7	34.577	11,7
3	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	3.130	619,0	23.544	232,8
4	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	2.286	22,8	21.536	7,9
5	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	2.168	55,7	17.679	13,4
6	72	Demir ve çelik	1.700	-39,6	28.367	2,7
7	39	Plastikler ve mamulleri	1.277	-27,2	18.977	7,9
8	29	Organik kimyasal ürünler	882	-15,8	11.120	19,0
9	90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	562	8,6	5.243	7,4
10	10	Hububat	542	-15,4	5.369	26,4
11	74	Bakır ve bakırdan eşya	458	4,4	5.510	4,6
12	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	455	-40,9	7.683	16,5
13	30	Eczacılık ürünleri	398	13,5	4.559	-33,7
14	31	Gübreler	373	40,7	3.032	51,9
15	73	Demir veya çelikten eşya	367	26,6	3.688	29,6
16	38	Muhtelif kimyasal maddeler (biodizel, yangın söndürme maddeleri, dezenfektanlar, haşarat öldürücüler, vb.)	351	14,2	3.516	21,1
17	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	314	-2,0	4.133	15,5
18	28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	310	20,3	3.475	58,4
19	48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	305	8,6	4.055	47,9
20	52	Pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat	301	-29,4	4.842	30,3
.	.	Liste Toplamı	28.611	16,5	308.044	35,9
.	.	Diğer	4.685	4,1	56.351	25,9
.	.	Toplam	33.295	14,6	364.395	34,3

Kaynak: Ticaret Bakanlığı & TÜİK

Fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün grubu Motorlu Kara Taşıtları

2022 yılında fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün gruplarında motorlu kara taşıtları 26,8 milyar \$ ile ilk sırada yer almaktadır. Geçen yıla göre bu ürün grubundaki ihracat %7,1 artmıştır. Bu ürün grubunu kazanlar ve makineler ürün grubundaki ihracat %9,2 artış ve 22,7 milyar \$ ile takip etmektedir. mineral yakıtlar ürün grubundaki ihracat ise bir önceki yıla göre %92,4 artış ile 16,4 milyar \$'a ulaşarak bu dönemde en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ürün grubu olmuştur. Fasıl bazında en fazla ihracat gerçekleştirilen ilk 20 ürün grubu arasında kıymetli metaller, demir-çelik, yenilen meyveler ve halılar ürün gruplarının ihracatında yıllık dönem incelendiğinde düşüş gözlemlenmiştir. Aralık ayı bazında en fazla ihracat gerçekleştirilen ilk 3 ürün grubu ise motorlu kara taşıtları, kazanlar ve makineler, elektrikli makine ve cihazlar olarak sıralanmaktadır.

Fasıl bazında en fazla ithalat yapılan ürün grubu mineral yakıtlar

2022 yılında en fazla ithal edilen ürün grupları arasında mineral yakıtlar ürün grubu 97,1 milyar \$ ile ilk sırada yer almaktadır. mineral yakıtlar ithalatı değer bazında bir önceki yıla göre %91,6 artış göstermiştir. Bu ürün grubunu kazanlar ve makineler ürün grubu %11,7 artış ve 34,58 milyar \$ ile ikinci sırada izlemektedir. demir-çelik ürün grubu ise %2,7'lik artış ve 28,4 milyar \$ ile üçüncü sırada yer almaktadır. 2022'de fasıl bazında en fazla ithalat gerçekleştirilen ilk 20 ürün grubu arasında eczacılık ürünleri ithalatında düşüş gerçekleşmiştir. 2022'de kıymetli metaller ithalatında önemli bir artış yaşanmıştır. Aralık ayı bazında en fazla ithalat gerçekleştirilen ürün grupları mineral yakıtlar, kazan ve makineler, kıymetli metaller olarak sıralanmaktadır. 2022 Aralık ayında en fazla ithal edilen ilk 20 ürün grubu içinde kıymetli metaller, motorlu kara taşıtları fasıllarındaki ithalatta belirgin bir artış yaşanmıştır. Diğer yandan alüminyum ve alüminyumdan eşya, demir-çelik ithalatında bir önceki yılın Aralık ayına kıyasla yaşanan düşüş ön plana çıkmaktadır.

Yüksek teknoloji ürünlerin ihracatı 2022 yılında %12,9 arttı

2022 yılında imalat sanayi ürün ihracatımızda en yüksek artış oranı %15,1 ile yüksek teknoloji ürünlerde yaşanmıştır. Artış bakımından bu ürün grubunu %14,5 artış ile orta yüksek teknoloji ürünler, %12,2 ile düşük teknoloji ürünler ve %11,8 artış oranı ile orta düşük teknoloji ürünler ihracatı takip etmektedir.

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İhracatı (milyon \$)							
Sınıflama Kodu	İmalat Sanayi Teknoloji Sınıfı Açıklaması	Aralık 2022			Ocak-Aralık 2022		
		2021	2022	Değ. (%)	2021	2022	Değ. (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	745	917	23,1	6.450	7.422	15,1
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	6.936	8.051	16,1	71.009	81.285	14,5
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	6.641	5.718	-13,9	66.089	73.908	11,8
4	Düşük Teknolojili Ürünler	6.556	6.804	3,8	69.261	77.705	12,2
Toplam		20.878	21.489	2,9	212.809	240.320	12,9

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İthalatı (milyon \$)							
Sınıflama Kodu	İmalat Sanayi Teknoloji Sınıfı Açıklaması	Aralık 2022			Ocak-Aralık 2022		
		2021	2022	Değ. (%)	2021	2022	Değ. (%)
1	Yüksek Teknolojili Ürünler	2.312	2.588	11,9	25.606	25.478	-0,5
2	Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	9.446	10.361	9,7	95.141	108.476	14,0
3	Orta Düşük Teknolojili Ürünler	5.982	9.188	53,6	62.578	95.304	52,3
4	Düşük Teknolojili Ürünler	2.378	2.679	12,6	22.660	31.950	41,0
Toplam		20.119	24.816	23,3	205.984	261.208	26,8

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2022 yılında tüketim malları ihracatı %7,1 arttı

İhracat mal cinsine göre incelendiğinde, 2022 yılında hammadde ve ara mamul ihracatının 133,4 milyar \$ ve %52,5 pay ile ihracat içinde en fazla paya sahip olduğu görülmektedir. Hammadde ve ara mamul ihracatı bir önceki yıla göre %17,1 artış göstermiştir. Tüketim malları ise 83,84 milyar \$ ihracat ve %35,3 payla ikinci sırada yer almaktadır. Tüketim malları ihracatı %7,1 artış göstermiştir.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İhracat (milyon \$)							
GEG Kodu	GEG Açıklaması	Aralık 2022			Ocak-Aralık 2022		
		2021	2022	Değ. (%)	2021	2022	Değ. (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	2.676	3.172	18,5	24.841	29.100	17,1
2	Hammadde-Aramallar	11.202	11.086	-1,0	115.184	133.360	15,8
3	Tüketim Malları	8.197	8.419	2,7	83.844	89.770	7,1
4	Diğer	159	237	49,4	1.346	1.981	47,2
Toplam		22.233	22.915	3,1	225.215	254.210	12,9

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

İthalatta hammadde ve ara mamullerin payı %80,4

İthalat yönünden incelendiğinde ise hammadde ve ara mamuller 293,1 milyar \$ ithalat ve %80,4 pay ile ithalatta en fazla paya sahip mal cinsidir. Hammadde ve ara mamul ithalatı bir önceki yıla göre %39,5 artış göstermiştir. Tüketim mallarının ise 30.5 milyar \$ ile ithalat içindeki payı %8,4'tür. Tüketim malları ithalatındaki artış %22,2 olmuştur.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İthalat (milyon \$)							
GEG Kodu	GEG Açıklaması	Aralık 2022			Ocak-Aralık 2022		
		2021	2022	Değ. (%)	2021	2022	Değ. (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	3.822	4.509	18,0	35.948	40.538	12,8
2	Hammadde-Aramallar	23.051	25.400	10,2	210.143	293.118	39,5
3	Tüketim Malları	2.155	3.372	56,5	24.947	30.483	22,2
4	Diğer	37	14	-62,3	388	256	-33,9
Toplam		29.065	33.295	14,6	271.426	364.395	34,3

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Küresel Emtia Fiyatları

Genel Değerlendirme

Aralık ayında doğalgaz arttı, petrol düştü

Dünya Bankası tarafından yayınlanan küresel emtia fiyatları verilerine göre 2022 yılı Aralık ayında enerji fiyatları endeksi bir önceki aya göre %6,2 azalmıştır. Yıllık bazda ise enerji fiyatlarındaki artış oranı %16,4 olarak gerçekleşmiştir. ABD piyasasında doğalgaz fiyatları bir önceki aya göre %4,3 artarken yıllık bazda %47,4 artış göstermiştir. Ortalama petrol fiyatları ise aylık bazda %10,7 düşerken, geçen yılın Aralık ayına göre %7,1 artmıştır.

Metal Emtia Fiyatları Endeksi %6,6 arttı

Metal Emtia Fiyatları Endeksi 2022 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %6,6 artmıştır. Bir önceki yılın aynı ayına göre fiyatlardaki düşüş %7,8 olarak gerçekleşmiştir. Aralık ayında alüminyum fiyatları bir önceki aya göre %2,2 artış gösterirken, yıllık bazda fiyatlar %10,9 düşmüştür. Bakır fiyatları bu dönemde aylık bazda %4,0 artmıştır. Bir önceki yılın Aralık ayına göre bakır fiyatları %12,3 düşmüştür. Demir cevheri fiyatları bir önceki aya göre %19,8 yükselirken, bir önceki yıla göre fiyatlar %4,4 düşmüştür.

Değerli Metal Emtia Fiyatları Endeksi %5,2 yükseldi

Değerli Metal Emtia Fiyatları Endeksi Aralık 2022 döneminde aylık bazda %5,2 oranında artmıştır. Bir önceki yılın Aralık ayına göre endeks değeri %1,0 artmıştır. Altın fiyatları aylık bazda 2022 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %4,2 artarken, gümüş fiyatlarında artış oranı %11,0'a ulaşmıştır. Yıllık bazda ise altın fiyatları %0,4 artmıştır. Gümüş fiyatları ise yıllık bazda %3,5 artmıştır.

Tarım ve Gıda Fiyat Endekslerinde düşüş devam etmektedir

Aralık 2022 döneminde Tarımsal Emtia Fiyatları Endeksi %0,7 oranında düşerken, Gıda Fiyatları Endeksi %1,5 oranında düşmüştür. Yıllık bazda değerlendirildiğinde ise Tarımsal Emtia Fiyatları Endeksi %1,0 oranında, Gıda Fiyatları Endeksi %6,3 oranında artış göstermiştir.

Emtia Endeksleri ve Temel Emtia Fiyatları

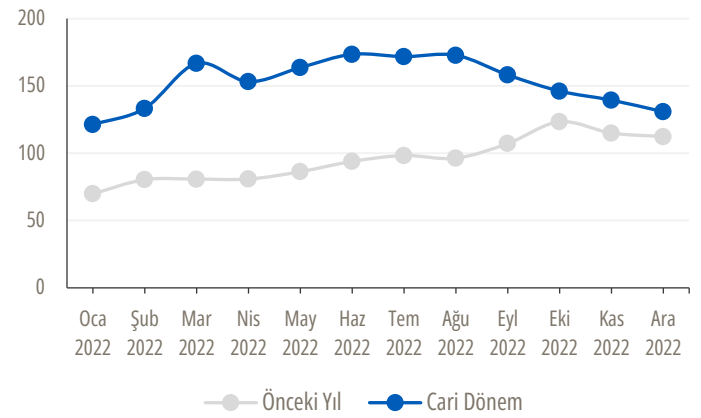
Ana grup emtia endeksleri ve temel emtia fiyatlarının Aralık 2022 dönemi itibarıyla değişimleri aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır. “Yıllık” değişimler 2022 yılı Aralık ayındaki değerlerin bir önceki yılın aynı ayına göre ortalama değişimini, “Aylık” değişimler ise 2022 yılı Aralık ayındaki değerlerin bir önceki aya göre ortalama değişimini ifade etmektedir.

Enerji Fiyatları Endeksi

Yıllık: %16,4↑ Aylık: %6,2↓

Enerji fiyatları endeksi Kasım ayında bir önceki aya göre %6,2 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksindeki artış oranı %16,4 olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında 12 aylık ortalama endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemini kapsayan ortalama değere göre %60,0 yukarıda seyretmektedir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 173,5 ile 2022 yılı Haziran ayında ulaşılırken, en düşük endeks değeri 121,3 ile 2022 yılı Ocak ayında gerçekleşmiştir.

Enerji Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

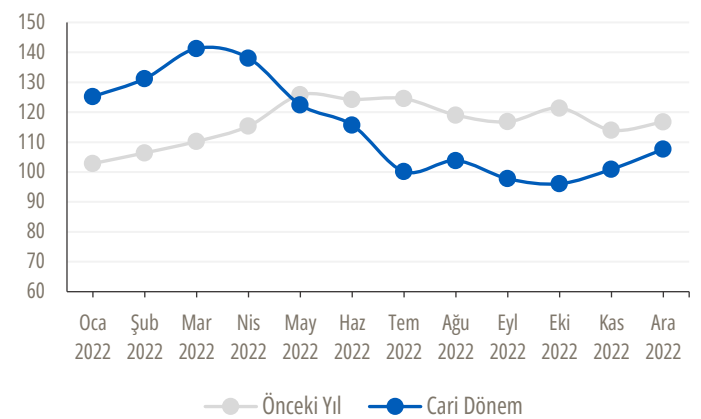

Metal Fiyatları Endeksi

Yıllık: %7,8↓ Aylık: %6,6↑

Metal fiyat endeksi Aralık ayında bir önceki aya göre %6,6 artmıştır. Yıllık bazda ise 2022 yılının Aralık ayında bir önceki yılın aynı ayına göre fiyat endeksi %7,8 oranında azalmıştır. Ocak-Aralık 2022 dönemi ortalama endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemini kapsayan ortalama değerin %1,2 altındadır. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 141,3 ile 2022 yılı Mart ayında ulaşılırken, en düşük endeks değeri 96,1 ile 2022 yılı Ekim ayında gerçekleşmiştir.

Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

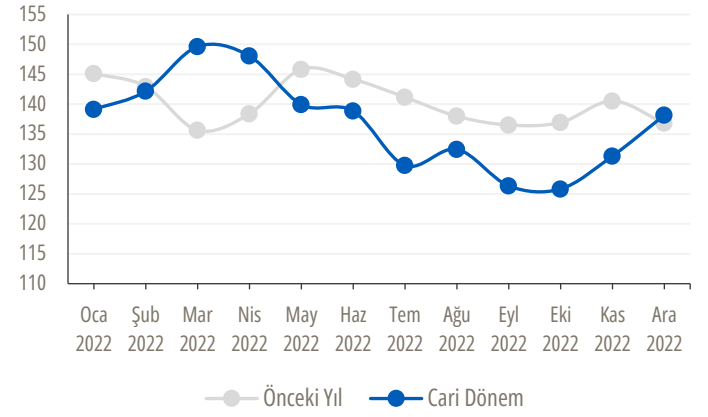

Değerli Metal Fiyatları Endeksi

Yıllık: %1,0↑ Aylık: %5,2↑

Değerli metaller fiyat endeksi Aralık ayında aylık bazda %5,2 artmıştır. Yıllık bazda ise endeks %1,0 artış göstermiştir. Ocak-Aralık 2022 dönemi ortalama endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemini kapsayan ortalama endeks değerine göre %2,4 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 149,6 ile 2022 yılı Mart ayında ulaşılırken, en düşük endeks değeri 125,8 ile 2022 yılı Ekim ayında gerçekleşmiştir.

Değerli Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

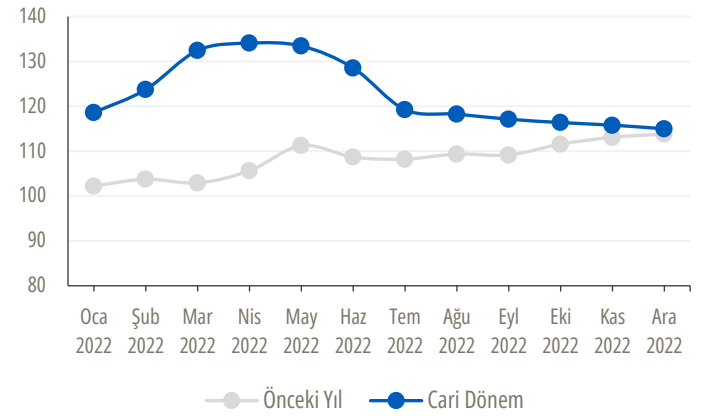

Tarımsal Emtia Fiyatları Endeksi

Yıllık: %1,0↑ Aylık: %0,7↓

Tarımsal fiyat endeksi Aralık ayında aylık bazda %0,7 azalmış olup, yıllık bazda ise %1,0 oranında artmıştır. Ocak-Aralık 2022 dönemi ortalama endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemini kapsayan ortalama değer %13,3 üzerinde seyretmektedir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 134,1 ile 2022 yılı Nisan ayında ulaşılırken, en düşük endeks değeri 115,0 ile 2022 yılı Aralık ayında gerçekleşmiştir.

Tarımsal Emtia Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

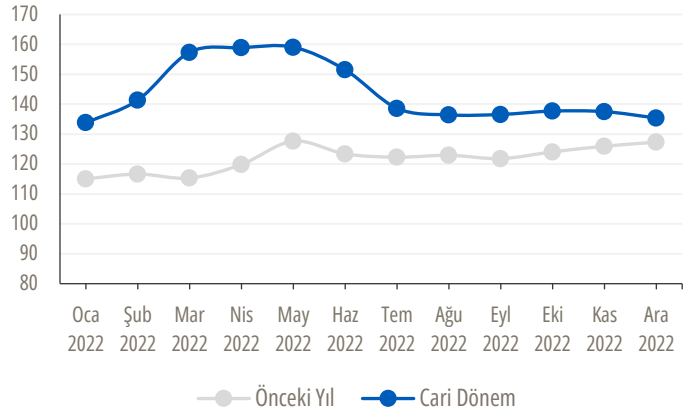

Gıda Fiyatları Endeksi

Yıllık: %6,3↑ Aylık: %1,5↓

Gıda fiyat endeksi Aralık ayında bir önceki aya göre %1,5 azalmıştır. Yıllık bazda ise fiyat endeksi %6,3 artış göstermiştir. Ocak-Aralık 2022 dönemi ortalama endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemini kapsayan ortalama endeks değerinin %17,9 üstündedir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 159,0 ile 2022 yılı Mayıs ayında ulaşılırken, en düşük endeks değeri 133,8 ile 2022 yılı Ocak ayında gerçekleşmiştir.

Gıda Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

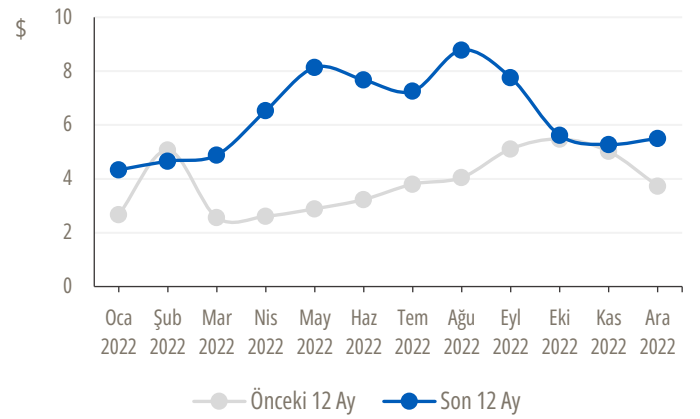

Doğalgaz Fiyatları

Yıllık: %47,4↑ Aylık: %4,3↑

Doğalgaz fiyatları 2022 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %4,3 artmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlar bir önceki yılın aynı ayına göre %47,4 daha yukarıda seyretmektedir. Ocak-Aralık 2022 dönemindeki 12 aylık fiyatların ortalaması Ocak-Aralık 2021 dönemine kıyasla %65,4 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyat 8,8 \$/mmBtu ile 2022 yılı Ağustos ayında gerçekleşirken, en düşük fiyat 4,3 \$/mmBtu ile 2022 yılı Ocak ayında gerçekleşmiştir.

Doğalgaz Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

Not: Doğalgaz fiyatları için ABD piyasa fiyatları kullanılmaktadır.

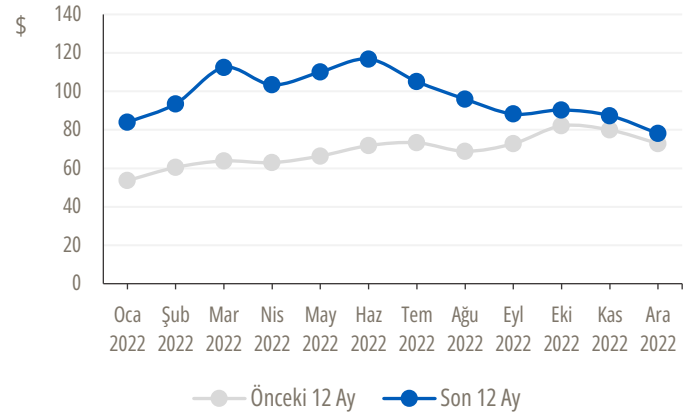
Petrol Fiyatları

Yıllık: %7,1↑ Aylık: %10,7↓

Aralık ayında petrol fiyatları aylık bazda %10,7 azalmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlar geçen yılın aynı dönemine göre %7,1 yukarıda seyretmektedir. Ocak-Aralık 2022 dönemindeki fiyatların ortalaması geçen yılın aynı dönemindeki ortalama fiyata kıyasla %40,6 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyat 116,8 \$/varil ile 2022 yılı Haziran ayında gerçekleşirken, en düşük fiyat 78,1 \$/varil ile 2022 yılı Aralık ayında gerçekleşmiştir.

Not: Petrol fiyatları için Brent, WTI ve Dubai ham petrol fiyatlarının ortalaması kullanılmaktadır.

Petrol Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

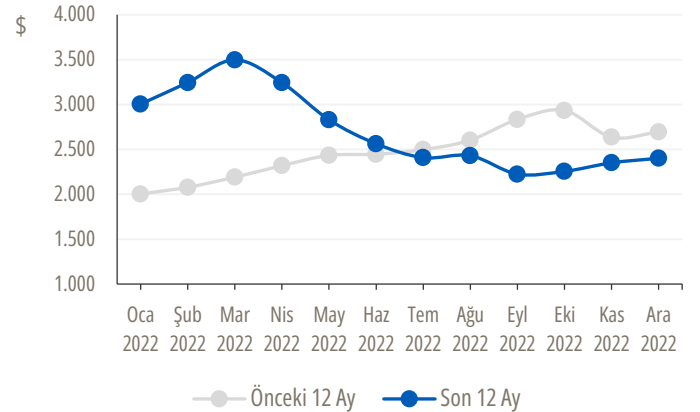

Alüminyum Fiyatları

Yıllık: %10,9↓ Aylık: %2,2↑

Alüminyum fiyatları Aralık ayında bir önceki aya göre %2,2 artmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlar %10,9 düşmüştür. Ocak-Aralık 2022 dönemindeki fiyatların ortalaması Ocak-Aralık 2021 dönemine kıyasla %9,4 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde alüminyum fiyatları 2022 yılı Mart ayında ortalama 3.498,4 \$/ton ile zirve noktasına ulaşmıştır. 2022 yılı Eylül ayında ise 2.224,8 \$/ton fiyat ile son 12 aydaki en düşük seviyesine düşmüştür.

Alüminyum Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

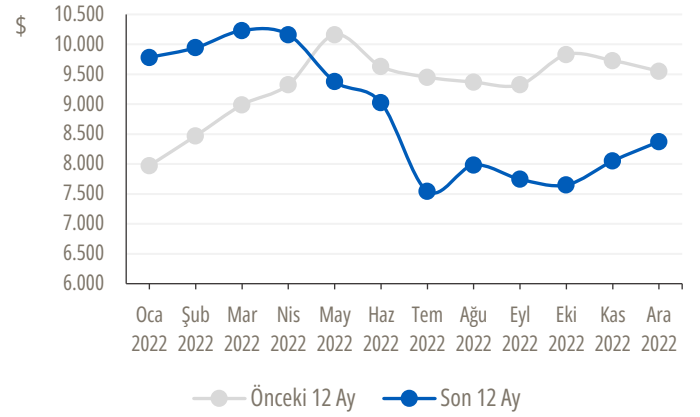

Bakır Fiyatları

Yıllık: %12,3↓ Aylık: %4,0↑

Bakır fiyatları 2022 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %4,0 artmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlar %12,3 azalmıştır. Ocak-Aralık 2022 dönemini kapsayan fiyatların ortalaması Ocak-Aralık 2021 dönemine kıyasla %5,3 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyat 10.230,9 \$/ton ile 2022 yılı Mart ayında gerçekleşirken, en düşük fiyat 7.545,0 \$/ton ile 2022 yılı Temmuz ayında gerçekleşmiştir.

Bakır Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

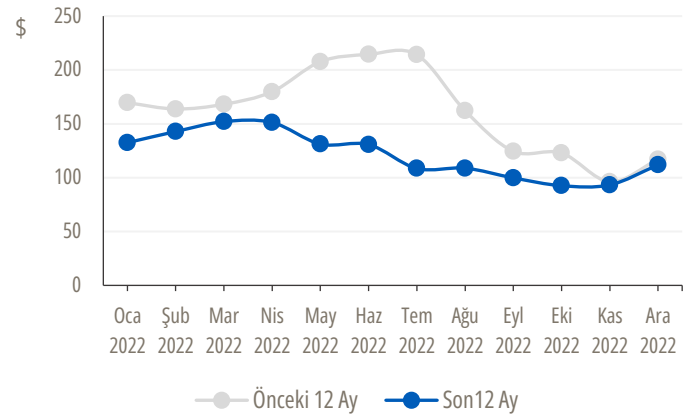

Demir Fiyatları

Yıllık: %4,4↓ Aylık: %19,8↑

Demir cevheri fiyatları 2022 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %19,8 artmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlardaki düşüş %4,4 olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Aralık 2022 döneminde fiyatların ortalaması Ocak-Aralık 2021 dönemine kıyasla %25,0 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyat 152,1 \$/ton ile 2022 yılı Mart ayında gerçekleşirken, en düşük fiyat ise 92,6 \$/ton ile 2022 yılı Ekim ayında gerçekleşmiştir.

Demir Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

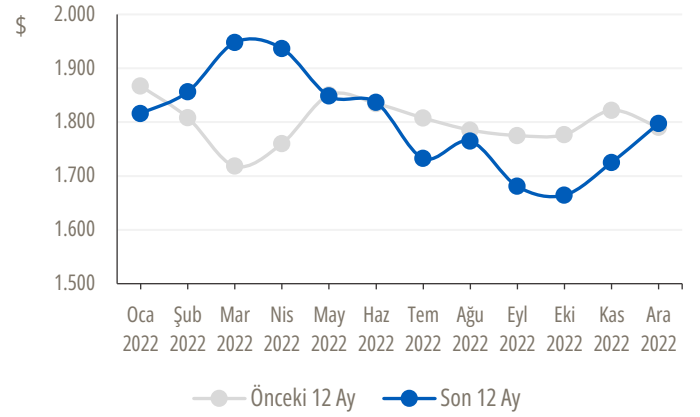

Altın Fiyatları

Yıllık: %0,4↑ Aylık: %4,2↑

Altın fiyatları aylık bazda 2022 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %4,2 artmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlar %0,4 artmıştır. Ocak-Aralık 2022 dönemindeki 12 aylık fiyatların ortalaması Ocak-Aralık 2021 dönemine kıyasla %0,05 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyat 1.947,8 \$/ons ile 2022 yılı Mart ayında gerçekleşmiştir. En düşük fiyat ise 1.664,5 \$/ons ile 2022 yılı Ekim ayında gerçekleşmiştir.

Altın Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

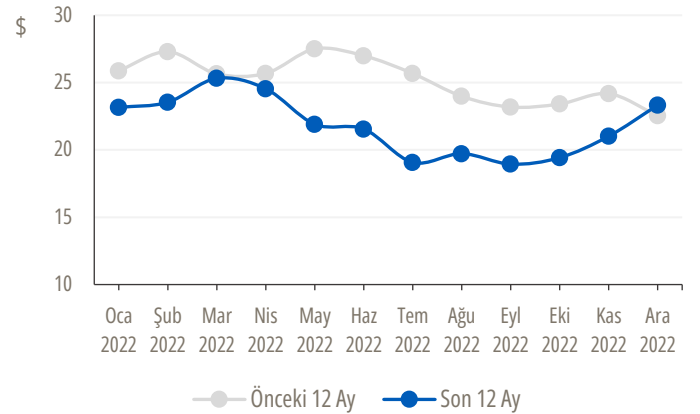

Gümüş Fiyatları

Yıllık: %3,5↑ Aylık: %11,0↑

Gümüş fiyatları Aralık ayında bir önceki aya göre %11,0 artmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlar %3,5 yükselmiştir. Ocak-Aralık 2022 dönemindeki 12 aylık fiyatların ortalaması Ocak-Aralık 2021 dönemine kıyasla %13,5 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyat 25,3 \$/ons ile 2022 yılı Mart ayında gerçekleşmiştir. En düşük fiyat ise 18,9 \$/ons ile 2022 yılı Eylül ayında gerçekleşmiştir.

Gümüş Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

Ana Grup Emtia Endeksleri Değişimleri

Emtia Endeksleri	2010 Baz Yıl	2021				2022				Oca.-Ara. 2021 Ort.	Oca.-Ara. 2022 Ort.	Yıllık Ort. Değ.	Ara. 2021	Ara. 2022	Yıllık Değ.	Kas. 2022	Ara. 2022	Aylık Değ.
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4									
Enerji	100	77,0	87,0	100,6	116,9	140,5	163,4	167,6	138,8	95,4	152,6	60,0%	112,4	130,8	16,4%	139,4	130,8	-6,2%
Tarım	100	103,0	108,5	108,9	112,8	124,9	132,0	118,2	115,7	108,3	122,7	13,3%	113,8	115,0	1,0%	115,8	115,0	-0,7%
Metal	100	106,5	121,8	120,1	117,4	132,6	125,4	100,6	101,5	116,4	115,0	-1,2%	116,7	107,6	-7,8%	100,9	107,6	6,6%
Değerli Metal	100	141,2	142,8	138,6	138,1	143,6	142,3	129,5	131,8	140,2	136,8	-2,4%	136,8	138,1	1,0%	131,3	138,1	5,2%
Gıda	100	115,7	123,6	122,3	125,8	144,2	156,5	137,2	136,9	121,8	143,7	17,9%	127,3	135,4	6,3%	137,5	135,4	-1,5%

Temel Emtia Fiyatları Değişimi

Değer: ABD Doları		2021				2022				Ocak-Aralık 2021 Ort.	Ocak-Aralık 2022 Ort.	Yıllık Ort. Değ.	Aralık 2021	Aralık 2022	Yıllık Değ.	Kasım 2022	Aralık 2022	Aylık Değ.
Emtia	Birim	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4									
Doğal gaz*	mmBtu	3,4	2,9	4,3	4,7	4,6	7,4	7,9	5,5	3,9	6,4	65,4%	3,7	5,5	47,4%	5,3	5,5	4,3%
Petrol**	varil (~159 litre)	59,3	67,1	71,7	78,3	96,6	110,1	96,4	85,3	69,1	97,1	40,6%	72,9	78,1	7,1%	87,4	78,1	-10,7%
Kauçuk	pound (~454 gr)	2,34	2,19	1,85	1,91	2,07	2,06	1,62	1,5	2,1	1,8	-12,6%	1,9	1,5	-20,1%	1,4	1,5	7,2%
Alüminyum	ton	2.091	2.400	2.645	2.755	3.250	2.879	2.355	2.336	2.472,8	2.705	9,4%	2.695	2.401	-10,9%	2.350	2.401	2,2%
Bakır	ton	8.477	9.706	9.382	9.703	9.985	9.521	7.758	8.025	9.317	8.822	-5,3%	9.551	8.375	-12,3%	8.049	8.375	4,0%
Demir	ton	167,2	200,7	166,9	112,0	142,5	137,7	105,7	99,2	161,7	121,3	-25,0%	117,0	111,8	-4,4%	93,3	111,8	19,8%
Kurşun	ton	2.014	2.128	2.333	2.326	2.325	2.196	1.976	2.105	2.200	2.150	-2,3%	2.301	2.216	-3,7%	2.100	2.216	5,5%
Altın	ons (~28 gr)	1.798	1.815	1.789	1.796	1.873	1.874	1.726	1.729	1.799	1.800	0,05%	1.790	1.797	0,4%	1.725	1.797	4,2%
Gümüş	ons (~28 gr)	26,3	26,7	24,3	23,4	24,0	22,7	19,2	21,3	25,2	21,8	-13,4%	22,5	23,3	3,5%	21,0	23,3	11,0%

Kaynak: Dünya Bankası

*Doğalgaz fiyatları için ABD piyasa fiyatları kullanılmaktadır.

**Petrol fiyatları için Brent, WTI ve Dubai ham petrol fiyatlarının ortalaması kullanılmaktadır.

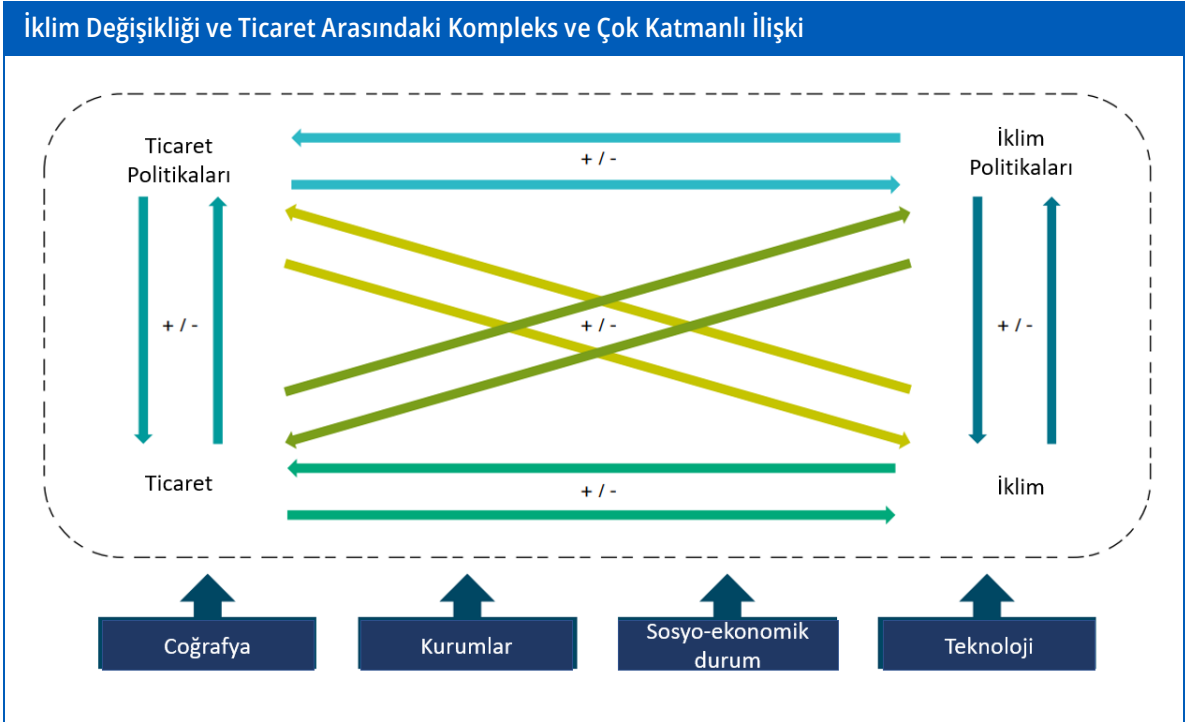
Notlar

- Emtia endeksleri: Ana emtia gruplarındaki fiyat değişimlerini kolayca takip edebilmek amacıyla emtia fiyatlarını belirli yüzdesel ağırlıkta gruplandırarak referans bir yıla göre fiyat seviyesini gösteren endekslerdir.
- Dünya Bankası tarafından emtia fiyatlarına ilişkin veriler <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets> internet sitesinde yayınlanmakta ve düzenli olarak her ay güncellenmektedir.
- Dünya Bankası veritabanından alınan son aylara ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemlerde revize edilebilmektedir.
- Ana Grup Emtia Fiyat Endekslerinin hesaplanmasında kullanılan emtialar aşağıda listelenmiştir.
 - Enerji Emtiaları Fiyat endeksi: ham petrol (%84), kömür (%4,7), doğal gaz (%10,8)
 - Tarım Emtiaları Fiyat Endeksi: gıda (%61,7), içecek (%12,9), tarımsal hammadde (%25,4)
 - Gıda Emtiaları Fiyat Endeksi: Tahıl (%28,2), bitki yağları (%40,8), diğer gıdalar (%31,0)
 - Metal Emtialar Fiyat Endeksi: alüminyum (%26,7), bakır (%38,4), demir cevheri (%18,9), kurşun (%1,8), nikel (%8,1), kalay (%2,1), çinko (%4,1)
 - Değerli Metal Emtiaları Fiyat Endeksi: altın (%77,8), gümüş (%18,9), platin (%3,3)
- Endeks hesaplamalarında kullanılan fiyatlar çeşitli uluslararası kaynaklardan sağlanmaktadır. Örnek: doğal gaz fiyatları için Bloomberg, Thomson Reuters, The Wall Street Journal ve Dünya Bankası kaynaklarından "Natural Gas (U.S.), spot price at Henry Hub, Louisiana spot prices" piyasa verileri kullanılmaktadır.
- Aylık fiyatlar haftalık ve günlük fiyatların ortalaması alınarak, dönemsel fiyatlar ise aylık fiyatların ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

İklim Değişikliği ve Uluslararası Ticaret

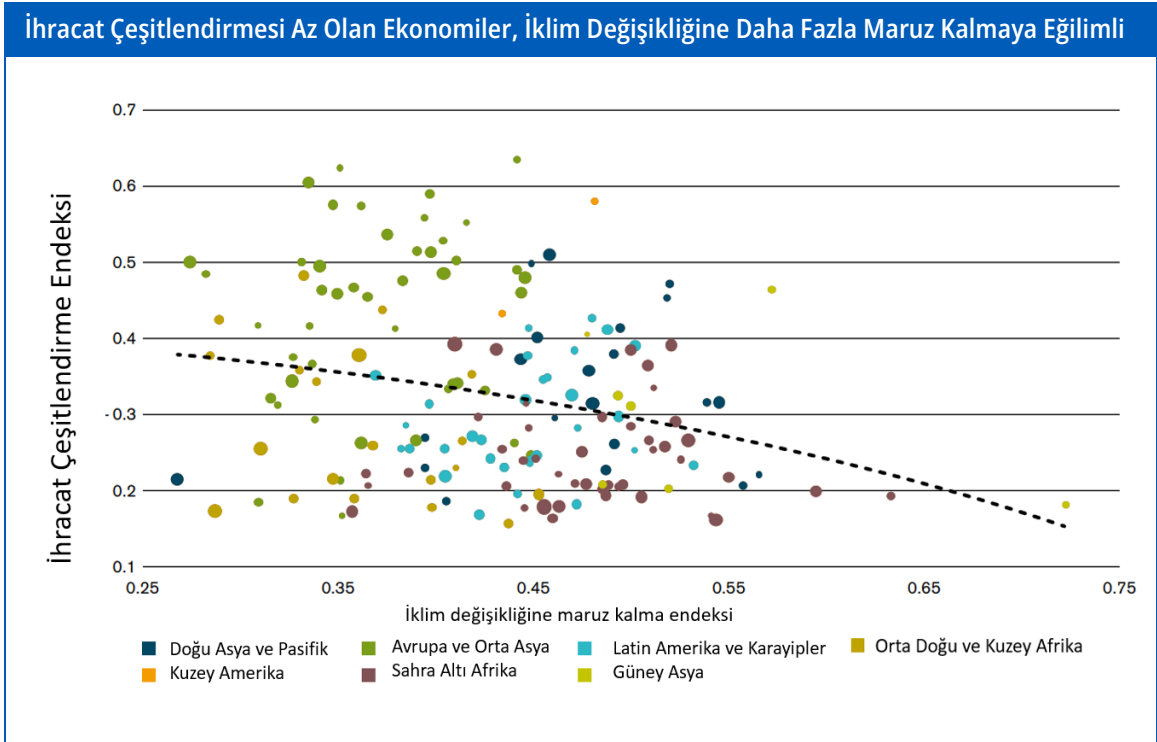
Dünya Ticaret Örgütü tarafından yayınlanan "2022 Yılı Dünya Ticareti" raporunda iklim değişikliği ve uluslararası ticaret arasındaki ilişkiye yönelik önemli analizler yapılmıştır. İklim değişikliği ülkelerin ekonomik ve ticari geleceklerini şekillendirmektedir. İklim değişikliği gelecekte ekonomik büyüme ve refah için tehdit oluşturma potansiyeline sahiptir. Ticaret ülkelerin adaptasyon çabaları, maliyetlerini azaltma ve etkilerini artırmaları için çarpan etkisi oluşturmaktadır. Ticaret, iklim değişikliğini yavaşlatmanın maliyetini azaltabilir, düşük karbonlu geçişi hızlandırabilir ve yeşil işler yaratabilir. Yatırım iş birlikleri iklim eylemlerini daha etkili hale getirerek düşük karbonlu ekonomiye geçişin adil olarak gerçekleşmesini sağlayabilir.

İklim değişikliği ve ticaret arasındaki ilişki kompleks ve çok katmanlıdır. Bu ilişki yalnızca uluslararası ticaret ve iklim değişikliği arasındaki etkileşimden meydana gelmemekte; aynı zamanda ticaret politikaları ve iklim politikaları arasındaki ilişkiyi de kapsamaktadır. Birbirleri arasındaki etkileşim doğrudan ve dolaylı olmak üzere farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Coğrafya, kurumlar, sosyo-ekonomik durum ve teknolojik koşullar bu ilişkiyi etkilemekte olup iklim değişiminin doğası bu karmaşıklığı daha da artıracaktır.

İklim değişikliği, ticaret maliyetleri ve karşılaştırmalı üstünlükleri değiştirerek ve küresel değer zincirlerini kesintiye uğratarak uluslararası ticareti etkileyebilecektir. Dünya atmosfer sıcaklığındaki 1°C'lik artış gelişmekte olan ülkelerin yıllık büyümesini yüzde 2.0 ila 5.7 arasında azaltabilir. İklim değişikliğinin etkilerinin birçoğunda, gelişmekte olan ekonomilerin bulunduğu aşağı enlemlerdeki bölgelerde daha yüksek olacağı tahmin edilmektedir. Projeksiyonlara göre sıcaklıkların 2060'a kadar 2.5°C artması Güney Asya ve Sahra Altı Afrika'daki ülkelerin ihracat hacmini %5-6; Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Güney Doğu Asya'nın ihracat hacmini %3-4 ; Latin Amerika'nın %2; Avrupa ve Kuzey Amerika'nın %1 azaltabilir. Ancak ülkeler arasında bağın karmaşık oluşu iklim ile ilgili şoklara karşı bir ekonominin hangi ölçüde rekabetçiliğinin etkileneceğini tahmin etmeyi güçleştirmektedir.

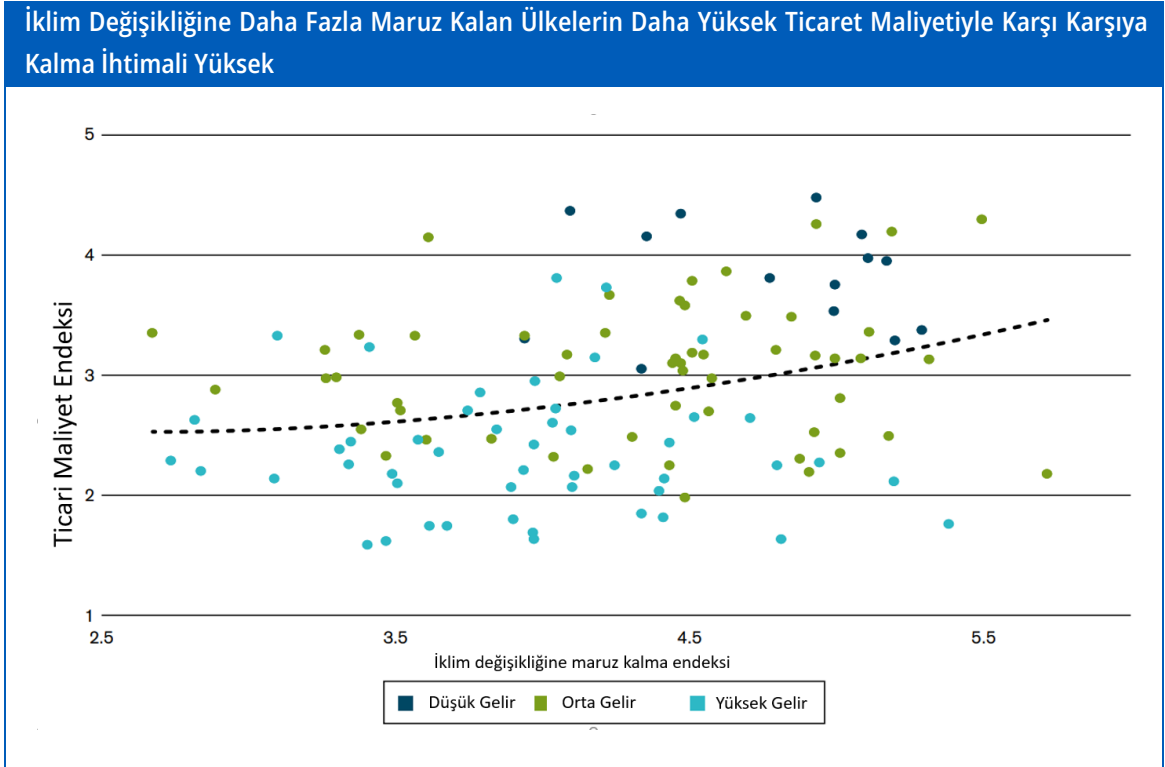
İhraç ettikleri ürün grupları çok çeşitli olmayan ülkeler iklim değişikliğine karşı daha kırılgan olmaya eğilimlidir. Örneğin çoğu ülke ihracatının tarım, enerji ya da maden sektörlerine yoğunlaştığı Sahra Altı Afrika iklim değişikliğine en çok maruz kalacak bölgelerden biridir.

İmalat sektörlerinin iklim değişikliğine karşı hassasiyeti göreceli olarak daha azdır. Diğer yandan bu sektörlerin iklimsel değişime uyum kapasitesi de daha yüksektir. Ancak gıda işleme faaliyetleri gibi iklimsel gelişmelere hassas girdilere bağlı endüstriyel sektörler, emek yoğun sektörler ve küresel tedarik zincirlerine yüksek derecede entegre olmuş sektörler bu süreçte muhtemelen daha fazla etkilenecektir. Örnek olarak ABD'ye düşük gelirli ülkelere tarım ürünleri ve hafif imalat ihracat potansiyelinin, 1°C'lik sıcaklık artışı karşısında yüzde 2 ila 5.7 arasında azalacağı öngörülmektedir.

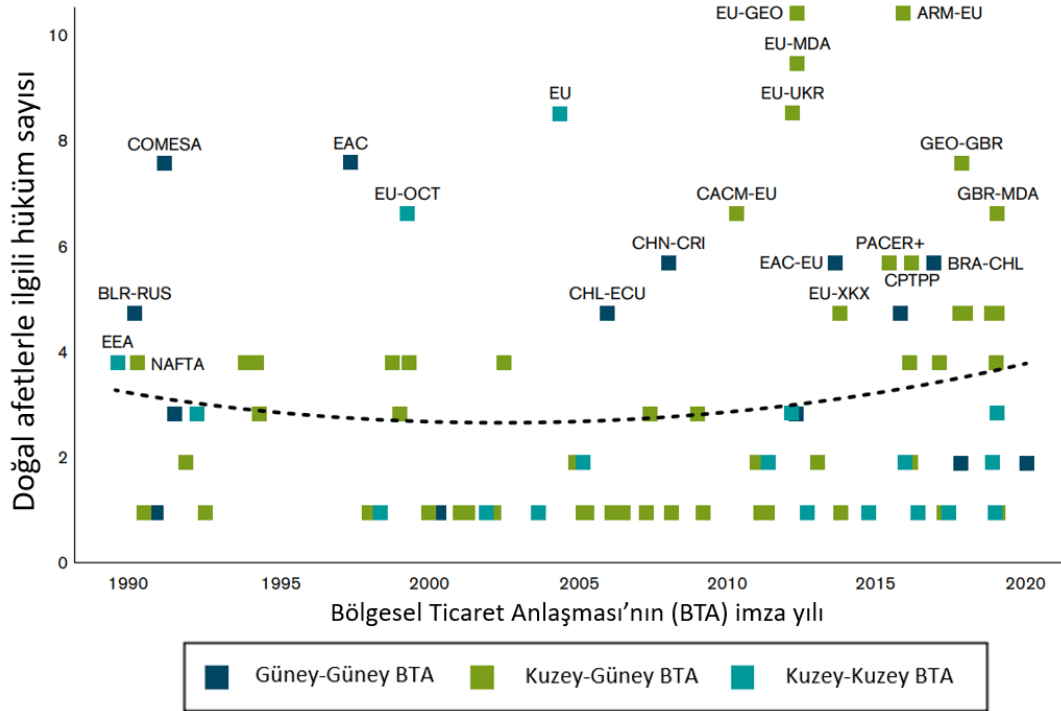
Uluslararası ticaret, iklim risklerini önleme, azaltma, bunlara karşı hazırlıklı olma ve iklim felaketlerinden toparlanma gibi iklim değişikliği ile mücadele stratejilerine yardımcı olabilir. Ticaret iklim kaynaklı arz kesintileri esnasında gıda güvenliğinin güçlendirilmesine de katkı sağlayabilir. Yapılan çalışmalarda, diğer her şey sabit tutulduğunda düşük gelirli ekonomilerdeki ticaret maliyetlerinin azaltılmasının iklim değişikliğinin sebep olacağı refah kayıplarının %68'e varan oranda azaltılabileceği tespit edilmiştir. Diğer

yandan iklim değişikliğinin ticaret maliyetlerini bölgelere göre değişen şekilde artıracığı öngörülmektedir.

Her ne kadar iklim değişikliğine uyum girişimleri genellikle yerel kaynaklı olsa da, uluslararası işbirliği de uluslararası ticaretin dayanıklılığını geliştirmek, iklim kaynaklı şoklar ve ekonomilerin iklim değişikliğine uyum kapasitelerini artırmak açısından önemlidir. Bölgesel ticaret anlaşmalarında doğal afetlere dair hükümlerin eklenmesi yeni bir süreç olmasa da söz konusu hükümlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Kimi bölgesel anlaşmalar doğal afet yönetim önlemlerinin kabulünü öngörmektedir. Kimisi ise doğal afet durumu için kurtarma ve yardım desteği için ithalatta gümrük vergilerinin tam iadesi gibi muafiyetler sunmaktadır. Afetten korunma, etkilerini azaltma, yanıt verme, erken uyarı sistemleri, toparlanma ve rehabilitasyon gibi oldukça geniş ölçekte olmak üzere doğal afetlere ilişkin hükümler bölgesel ticaret anlaşmalarında en çok karşılaşılan iş birliği maddeleridir. DTÖ kapsamında yeni Balıkçılık Sübvansiyonları anlaşması da odağına çevreyi alan ilk DTÖ anlaşması olmuştur.

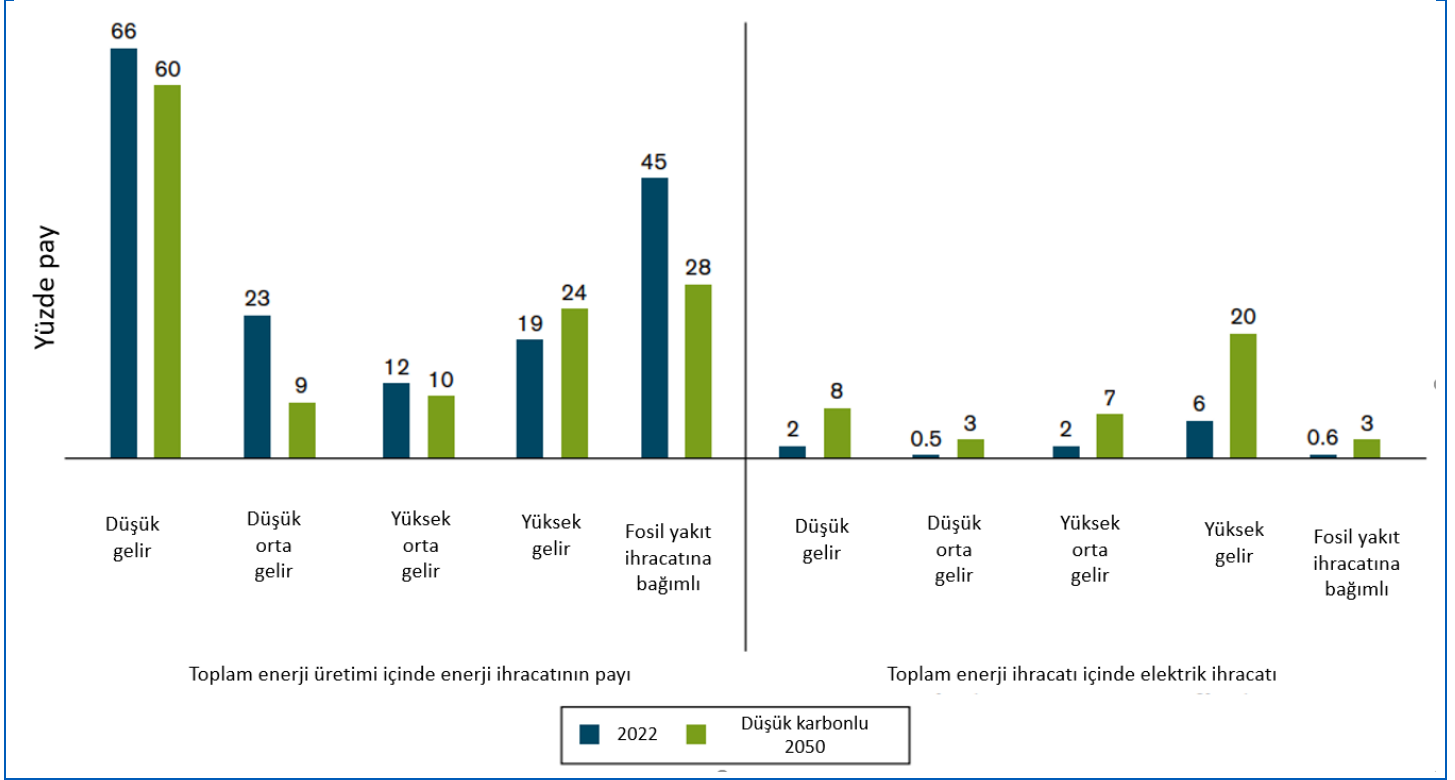
Son Yıllarda Bölgesel Ticaret Anlaşmalarında Doğal Afetlerle İlgili Hüküm Sayısı Arttı

DTÖ Küresel Ticaret Modeli (WTO Global Trade Model) 2050'ye kadar düşük karbonlu ekonominin, ticaret ve ekonomiyi nasıl etkileyeceğini analiz etmektedir. Simülasyon senaryoları gelecek tahmini ya da öngörüsü olarak değil, yalnızca birtakım varsayımlar altında gelecekte ne olabileceğini temsili olarak değerlendirilmektedir. Bu analizde düşük karbonlu geçişin uluslararası işbirliği ve küresel karbon fiyatlaması sayesinde sağlandığı varsayımı yapılmıştır. Bu ise 2030'a kadar beyan edilen ulusal azaltım taahhütleri kapsamında küresel emisyon azaltımlarına dayandırılmıştır. Bu senaryoda fosil yakıt çıkarılması ve kullanımı 2050'ye kadar kademeli olarak kaldırılmış; elektrifikasyon ve yenilenebilir enerji kullanımı 2050'ye kadar düşük karbonlu ekonomiye erişmek için artırılmıştır.

Düşük karbonlu ekonomiye başarılı bir geçiş muhtemelen ulusal enerji üretimi ve enerji ticareti kompozisyonunu değiştirecektir. Simülasyon sonuçları dünya toplam enerji ihracatı içinde fosil yakıt ihracatının payının azalacağını; dünya toplam enerji ticaretinde yenilenebilir enerji ticaretinin payının ise ABD Doları bazında artacağını tahmin etmektedir. Dolayısıyla düşük karbonlu ekonomi yenilenebilir enerjinin bölgesel ticaretini teşvik edebilir. Diğer yandan düşük karbon ekonomisine geçiş 2050'ye kadar ABD Doları bazında enerji ticaretinin %38 azalmasına yol açacaktır. Fosil yakıt ihracatının azalması ve yenilenebilir enerji ticaretinin artması bu durumu açıklayabilir. Yenilenebilir enerji artışının fosil yakıt ihracatı azalışını telafi edecek kadar büyük olmayacağı öngörülmektedir.

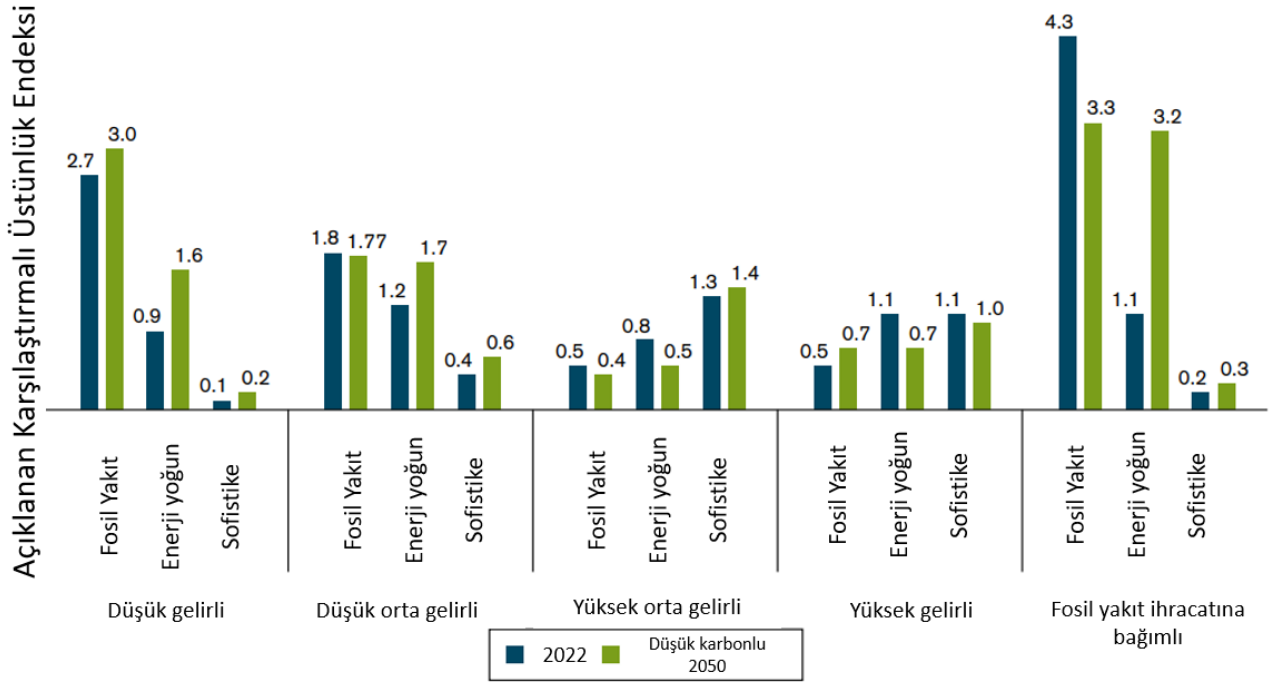
Düşük Karbonlu Ekonomide Elektrik Ticareti Artabilir

Düşük karbona geçişin ekonomik etkileri muhtemelen eşit şekilde dağılmayacaktır. Fosil yakıt enerji ihracatına yüksek derecede bağımlı olan ülkelerin daha fazla etkileneceği öngörülmektedir. Simülasyon sonuçları düşük karbonlu ekonominin kömür, petrol, doğal gaz ve petrol ürünleri çıktısının tüm bölgelerde ciddi miktarda azalacağını göstermektedir. Bu azalma fosil yakıt ihracatına bağımlı ülkelerde %50'ye; düşük ve yüksek orta gelirli ülkelerde ise %60-%70'e varabilmektedir. Ülkeler üretim ve karşılaştırmalı üstünlüklerini fosil yakıt sektörlerinden demir-çelik gibi enerji yoğun sektörlerle ve bilgisayar ekipmanı, motorlu taşıtlar gibi bilgi yoğun sofistike sektörlerle kaydırabilir.

Dünya genelinde küresel sera gazı emisyonlarının %23'ünü kapsayan yaklaşık olarak 70 karbon fiyatlama girişimi kabul edilmiştir. Farklı karbon fiyatlama girişimlerinin artması karmaşık farklı sistemler yaratılması riskini artırmaktadır. Emisyon azaltım hedeflerine erişmek için dünya genelinde tek bir küresel karbon fiyatının oluşturulması bölgesel karbon fiyatları oluşturulmasına göre daha verimli olacaktır. Bu durum emisyon azaltımının en ucuz olduğu yerlerde azaltımın gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. Düzenleme politikalarının olmadığı durumlarda karbon fiyatlama politikaları düşük gelirli bölgeleri, fosil yakıt ihracatçıları ve emisyon yoğun ürün ihracatçıları ters yönde etkileyebilir. Ancak aynı zamanda karbon fiyatlama politikaları ülkelerin fosil yakıt enerjisinden uzaklaşarak enerji yapılarını çeşitlendirmeye de yardımcı olabilir. Koordineli yürütülmeyen karbon fiyatlama politikaları karbon kaçağı riskini, rekabetçilik kaybını ve ek idari maliyetleri artırmaktadır. Sınırdaki karbon düzenlemeleri aynı zamanda etkilenen ülkeler için ticaret çatışmaları ve ekonomik kayıpları da artırabilir.

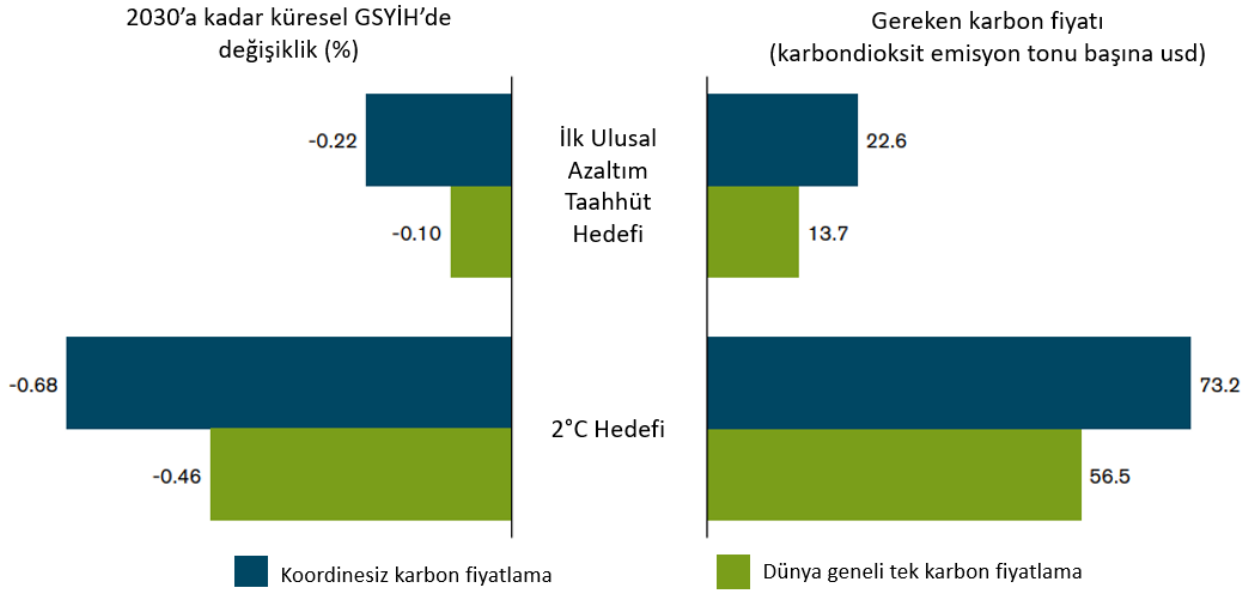
Düşük Karbonlu Ekonomi, Ülkelerin Karşılaştırmalı Üstünlüklerini Değiştirebilir

Yalnızca karbon azaltma hedeflerine erişmek için değil düşük karbonlu ekonomiye adil geçiş için de daha fazla uluslararası işbirliğine ihtiyaç bulunmaktadır. Dekarbonizasyonun yüksek gelirli ve düşük gelirli ülkeler üzerindeki etkisi farklı olacaktır. Tamamlayıcı ve düzenleyici politikalar güdülmeyişi takdirde düşük gelirli ülkelerin ekonomik büyümesinde yavaşlama gerçekleşebilir. Bu ülkelerin ekonomileri daha az çeşitlenmiş olup, fosil yakıt ihracatına bağımlı ülkeler hariç orta ve yüksek gelirli ülkelere kıyasla fosil yakıtlara daha fazla bağımlıdır. Ayrıca düşük gelirli ekonomiler görece daha yüksek sermaye maliyeti ile karşı karşıya kalırken, uluslararası finansal piyasalara daha kısıtlı erişime sahiptirler. Bu durum söz konusu ülkelerdeki devlet ve şirketleri düşük karbonlu ekonomiye geçişin finansmanını engellemektedir.

Yapılan analizlerde karbon fiyatlamasının kısa vadede rekabetçilik üzerindeki etkisinin nispeten az olduğu sonucuna erişilmiştir. Genel olarak bakıldığında ise ampirik literatür, çevre politikalarındaki yoğunluğun, emisyon yoğun üretimin ülkeler arasındaki dağılımını etkileme eğilimi olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle daha fazla çevre politikası emisyon yoğun ürünlerin üretiminde caydırıcı etkiye sahip olabilir. Öte yandan sıkı çevre politikalarının ticaret ya da yatırım akışları yönünde ana caydırıcı sebeplerden biri olup olmadığına dair net ampirik bulgu bulunmamaktadır.

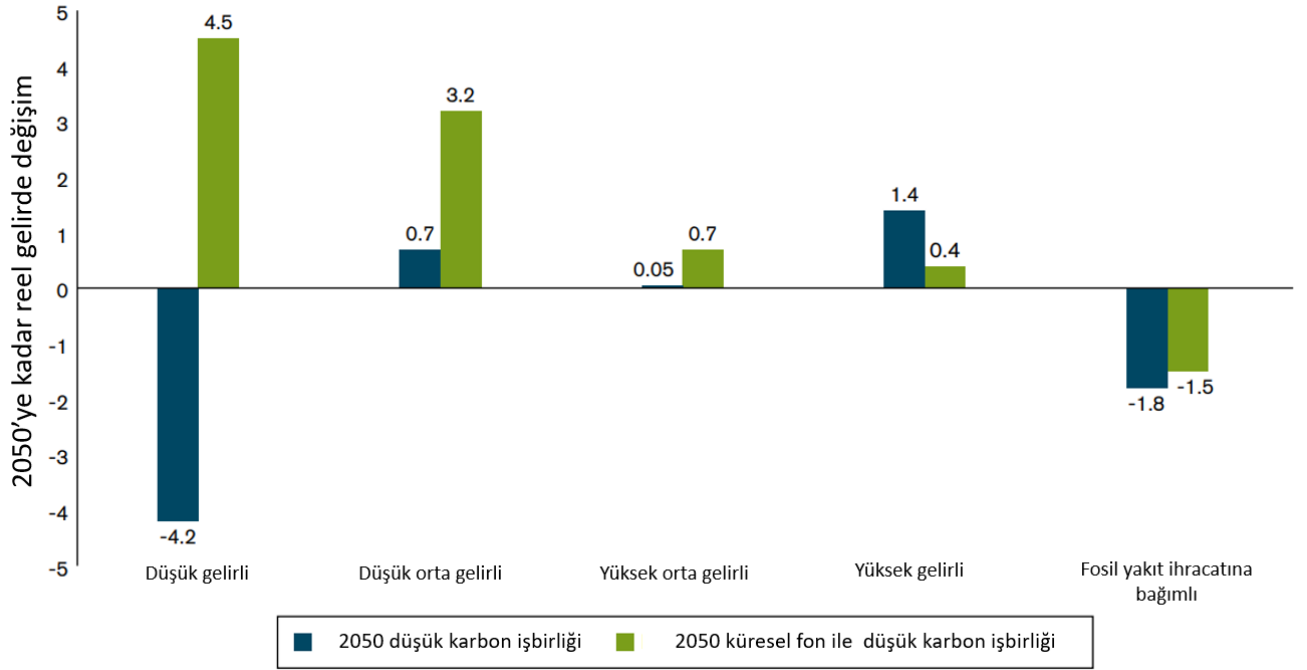
Dünya Çapında Tek Karbon Fiyatlama Politikası, Koordine Edilmeden Karbon Fiyatlamaya Göre Daha Verimli

DTÖ Küresel Ticaret Modeli bu tür küresel bir fonun adil düşük karbonlu geçişe nasıl katkı yapabileceğini de incelemiştir. Simülasyonlar, düşük karbona geçişin yükünü yüksek ve düşük gelirli ülkeler arasında paylaştıracak ek finansman mekanizması uygulamanın düşük gelirli ülkelerin reel gelirini %4.5; düşük orta gelirli ülkelerin reel gelirlerini ise %3.2 artırdığını göstermektedir. Böylelikle dekarbonizasyonun düşük gelirli ülkelerin ekonomik büyümeleri üzerindeki negatif etkisi pozitif çevirebilmektedir. Bu yüzden ek finansman mekanizmaları dekarbonizasyonun etkilerini görece düşük maliyet ile yeniden dengeleme ve düşük karbona adil geçişe katkı sağlama açısından oldukça önemli bir rol oynamaktadır.

Düşük karbonlu ekonomiye adil geçiş için zaruri olan iklim finansmanı küresel sıcaklığın 1.5°C'nin üzerine çıkmasını engellemek için gerekenin oldukça altındadır. Tahminlere göre iklim finansmanı 2011 ile 2020 arasında ortalama olarak yaklaşık %15 oranında artmış olsa bile yıllık iklim finansman akışları artışı son yıllarda yavaşlamıştır. Tahminler 2030'a kadar sera gazı emisyonlarını %45 azaltmak için iklim finansmanının yaklaşık 7 kat artması gerektiğini göstermektedir.

Ek Finansman Mekanizmasıyla Daha Fazla İşbirliği Düşük Karbona Adil Geçiş Destekler

2023 Yılını Etkileyecek Gelişmeler

Uzmanlar tarafından 2023 yılının zorlu geçmesi beklenmektedir. 2023 yılında birçok ülke açısından tasarrufların ön plana çıkacağı değerlendirilmektedir. The Economist dergisi tarafından yapılan analizde 2023 yılında dünya üzerinde önemli etkileri olacağı tahmin edilen gelişmeler incelenmiştir¹.

Hindistan 2023 yılında Çin'i geçerek dünyanın en kalabalık nüfusuna sahip ülke olacak

Hindistan'ın nüfusu büyümeye devam etmektedir. Çin'in nüfusu ise gerilemeye başlamıştır. Birleşmiş Milletler tarafından yapılan değerlendirmelerde, Hindistan nüfusunun 14 Nisan 2023 tarihi itibarıyla Çin'i geçeceği tahmin edilmektedir. Nüfus sayısından daha ziyade Hindistan'ın nüfus yapısı daha fazla dikkat çekmektedir. Hindistan'ın çalışma çağındaki nüfusu diğer kategorilerdeki nüfusa kıyasla daha fazladır. Bu durum özellikle önemli bir büyüme potansiyeli sunmaktadır. Yapılan tahminlere göre Hindistan nüfusundaki artış 2050 yılına kadar devam edecek. Nüfustaki en büyük artış oranının önümüzdeki 10 yıllık süre içinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu kapsamda Hindistan'ın bu fırsatı ne ölçüde değerlendirebileceği dünya ekonomisi için de önemli bir etki oluşturacaktır.

Japonya Merkez Bankası'nın kararları dünya ekonomisini yakından ilgilendirmektedir

Japonya dünyanın en büyük ekonomiye sahip üçüncü ülkesi konumunda olmasının yanı sıra, finans sektörü oldukça gelişmiş ve küresel çapta entegre olmuş konumdadır. Ayrıca Japonya dünyada en fazla borç veren ülkelerin başında gelmektedir. Bu nedenle Japonya ekonomisinde meydana gelen gelişmelerin dünya çapında etkileri görülmektedir. Son döneme kadar Japonya Merkez Bankası düşük enflasyonun da etkisiyle politika faizi oranlarını oldukça düşük seviyelerde tutmuştur. Covid-19 salgını, Rusya-Ukrayna arasındaki savaşın tetiklediği enerji krizi ve rekor seviyelere ulaşan enflasyon oranlarının küresel ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerine rağmen, birçok gelişmiş ülkenin aksine Japonya bu mali stratejisini sürdürebilmiştir. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak Japon Yen'i ABD Doları karşısında önemli seviyede değer kaybetmiştir. Bu durum Japonya için ithalatın daha pahalı hale gelmesine neden olmuştur. Bu gelişmeler karşısında Japonya Merkez Bankası 2022 yılının sonuna doğru piyasaları şaşırtan bir karar alarak, 10 yıl vadeli Japon devlet tahvili için getiri bandını 25 baz puandan 50 baz puana yükseltmiştir. Böylece 10 yıllık tahvil getirisinin daha geniş bir bant aralığında işlem görmesinin önü açılmıştır. Dünya çapında borçlanma maliyetlerinin düşük kalmasına katkıda bulunan Japonya'nın aldığı bu karar finans piyasalarında dalgalanmaya sebep olmuştur. Bu karar ayrıca 2023 yılında Japonya Merkez Bankası'nın parasal politika konusunda daha da ileri gidebileceğinin bir göstergesi olarak tedirginlik oluş-

¹ Analizin video kaydı: https://www.youtube.com/watch?v=nv3iOH_XYdo

turmuştur. Japonya tarafından bu alanda atılacak adımlar dikkatle takip edilmektedir. Üst sınırın tamamen kaldırılması veya politika faiz oranlarının arttırılması seçenekler arasında yer almaktadır. ABD Merkez Bankası'nı 2022 yılının başında %0,25 oranında bulunan politika faizini kademeli olarak %4,5 oranına yükseltmesi küresel çapta sermaye piyasalarında oldukça büyük bir etki oluşturmuştur. Benzer bir durumun Japonya için de yaşanması bu etkinin katlanarak artmasına sebep olabilecek bir gelişmedir. Gelişmiş ülkeler arasında Japonya GSYH'sına kıyasla en yüksek oranda kamu borcuna sahip ülke konumdadır. Bu nedenle faiz oranlarında yaşanacak artışın etkileri çok daha fazla hissedilecektir. Bu durum zincirleme bir süreçle küresel çapta bir etki oluşturabilir. Japonya Merkez Bankası tarafından para politikası konusunda alınacak kararların 2023 yılında dünya ekonomisi üzerinde belirgin etkilerinin olması muhtemeldir.

2023 yılında döngüsel ekonomi uygulamaları artacak

2023 yılında etkisini gösterecek olan bir başka trend ise döngüsel ekonomiye yönelik atılımlar olacaktır. Döngüsel ekonomi, üretilen ürünlerin daha uzun süre kullanımda kalmasını sağlayarak atıkları ve çevre kirliliğini azaltmaktadır. Özellikle giyim sektöründe eski ürünlerin yeniden onarımı ve kullanımı ön plana çıkacak konulardan biridir. Özellikle önde gelen markalar kendi onarım ve yeniden satış hizmetlerini başlatmaya hazırlanmaktadır. Yapılan araştırmalarda yeniden satış, kiralama, onarım ve yeniden kullanma gibi döngüsel iş modellerinin 2030 yılına kadar küresel giyim endüstrisinin %23'ünü oluşturabileceğini göstermektedir. Bu oran yaklaşık 700 milyar \$ tutarında bir pazara karşılık gelmektedir. Ancak bu trend ile birlikte, "yeşil yıkama" olarak adlandırılan ve işletmelerin yanıltıcı pazarlama teknikleriyle kendilerini doğa dostu gibi göstermesi olarak tanımlanan eylemlerin artması da söz konusu olabilecektir.

Değerli sanat eserlerinin ilk bulundukları ülkelere geri gönderilmesi süreci hızlanacak

2023 yılında Birleşik Krallık'ta gerçekleştirilecek olan Kral III. Charles'ın taç giyme töreninin, sanat eserleri ile ilgili konuyu dünya gündemine taşıması beklenmektedir. Tören sırasında, Kral III. Charles'ın eşi Camilla'nın 1937 yılındaki kraliyet taç giyme töreninde kullanılan bir tacı takması beklenmektedir. Bu tacın özelliği, 1849 yılında o dönem Birleşik Krallık sömürgesinde yer alan Hindistan'dan getirtilen "Koh-i noor" elmasını içeriyor olmasıdır. Taç takma töreni ile birlikte bu elmanın yeniden gündeme gelmesi, sömürge geçmişi olan ülkeler tarafından alınan diğer ülkelere getirtilen değerli sanat eserleri ile ilgili tartışmaları yeniden başlatacaktır. Bu eserlerin ilk ait oldukları topraklara geri gönderilmesine yönelik görüşler giderek artan oranda destek bulmaktadır. Bu kapsamda Birleşik Krallık'ta yer alan Glasgow Life Müzesi tarafından, müzede bulunan ilgili eserlerin ilk bulundukları ülkelere iade edileceğine dair açıklama yapılmıştır. Ancak eserlerin iade süreci ile ilgili tartışmalar devam etmektedir. Dünyanın dört bir yanındaki müzelerde yer alan ve geri iadesi talep edilen çok sayıda eser bulunmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde 2023 yılı önemli gelişmelere sahne olabilir. Özellikle Mısır, Etiyopya, Gana, Pasifik Adaları ve Latin Amerika ülkelerinden yapılan iade talepleri dikkat çekmektedir.

İlaç sektöründe gerçekleşecek yenilikler

2023 yılının ilaç sektöründe önemli gelişmelerin yaşanacağı bir yıl olacağı tahmin edilmektedir. Özellikle mental rahatsızlıkların tedavisi sürecinde kullanılabilecek yeni teknolojiler üzerinde çalışmalar yapılmakta ve yeni deneysel ilaçların kullanımı ile ilgili testler gerçekleştirilmektedir. Bahse konu testlerden olumlu sonuçların alınması durumunda 2023 yılı içinde bu ilaçların genel kullanımı için ülkelerin onay verebileceği ifade edilmektedir.